

המזכיר

עתו שבועי

לכל עניני החיים, לספרות ולמדעים ולכל עניני היהודים

..... יוצא לאור בכל ערב שבת.

מחיר החתימה:

באוסטריה-אונגריה:	
לשנה	6 כתרין
לחצי שנה	3
לרבע	1.50

כאישכנז:

לשנה	7 כתרין
ביתר הארצות:	
לשנה 8 כתרין	— 8.50 פראנק.

האדרסה לבית המערכת ולארכיון-ספרייה:
 „Hamicpe“
 ul. Św. Sebastyana 32, Kraków.

מחיר מודעות או הזכרות לנפטרים
 לפי גרל השטח.
 ברכת מו"ט חצי הכתר. בראש הגליון
 שני כתרין
 גליון בודד 12 חלר.
 מכתבים בלתי חפשים לא יתקבלו.
 כ"י, שלא נרפסו, לא יושב לבעליו.
 המשנה מקומו עליו להודיענו מיר לא
 רק שם מקומו החדש, כי גם שם
 מקומו הקודם.
 מחיר שנוי אדרסה חצי הכתר.

Kraków, 17 Lutego 1905.

גליון ז

הראשון, י"ב אדר תרס"ה.

תחית העם היהודי.

(המשך)

מה שקצרה יד שונאינו מעולם לפעול — הכחרת נשמתנו הלאומית — זאת פעל העם בעצמו. הקל בתרבותו המקורית, התבטל מפני היפתיות, תחת להוקיר את עצמיותו ולעכל בה את מיטב תרבות אחרים, כאשר עשו עמים אחרים בתרבויות זרות להם, כמו למשל היונים בתרבויות המצרים, הכנענים. רק את הסרונות עצמיותו ראה עמנו; דלטוניות (עורון לקצת מן צבעים) הראויה לתשומת לב. לעקר ולנכש את כל יחידות יהודית לאומית היתה תכלית מנהיגו. מאשריו נכנעו תחת השפעת זרים, עיניהם כהו מפני זוהר היפתיות, שביצירתה עמלו אלפי שנים עמים רבים (וגם אנחנו ביניהם), ובנועל נפשם השליכו כל מה שהוא קנין ליהדות, נתצו את היסוד, את המשגב הלאומי, את התרבות המיוחדת. ובהכח התוכן, הנשמה המלאה, אז כסופה התחוללה תרבות היפתים ותגרף במטאמא-השמד את עצם העם היהודי.

אמנם עובדה היא, נודעת בהיסטוריה, שכלעם תרבותי, שהיה מתבודד, בצאתו בסוף, מחגו הצר והוא רואה עבודת הרוח של עמים אחרים, פרי תרבות יפה, שלא כבר עדיין אצלו, מקצועות חכמה רבים, שאינו מכירם, יבהל מכמותם, הוא רואה רק מה שהוא הסר, ואינו רואה את יתרונות עצמו, שבהם הוא עולה על אחרים

ביתנו להשפעת יפת פתח מפולש ותכחיד את הכל. לפנים, בהיות אבותינו כלואים כגמון, אז רפתה הרב נכרים מנגוע בנפשם, מאות אלפים, מליונים נפלו בהרב, נרצחו, העלו על המוקד, אולם נפשם הלאומית לא נפגעה, לא נפחת תכנם. שריון התורה הנין בעדם וישחקו להצי אויב השנונים, כחומת ברזל שמר את נפשם. גלים ודונים התנשאו על אסירי הגמון, סערו לבלעם, אולם מצודתם הרוחנית היתה חזקה, שום דבר לא יכול לפרוץ לתוכה, לפנים את הרמוניותה. בעד החומה הנשגבה, שכנו העניים והדווים, התשים והרשים, בלב היפתיות, לא חדרו תרבות רומית, ביוניטית, אסכולתית, רנסנסית השכלית מן וולטר וסיעתו, כי העם ידע את ערכו, וברעת עצמו חזק את מבצר לאומיותו. רק לתרבות עם מבני שם, לתרבות הערכים פתח את שערו ברוחה ויתן לה מקום כהביון מעווו, ולתרבות יפת לא נתן עבוד כגולו, כמויקה ובגרועה מתרבות עצמו בכמה פנים. אמנם היו גם צדדים לא-נהדרים בהגנה על היהדות, במשמרת החזקה, אשר בגלל תנאים היצונים היו נהוצים לקיים את העם היהודי. העם התכוין, התקפל, התכנס כחומט לתוך קליפת „האני הלאומי הרתי“, עד אשר אבד את העולם, את האופק הרחב, מעיניו. בהוג המוגבל והגדור אבד המבט המקיף, שפקר לפנים את כל העולם מסופו ועד סופו עד שברא על ידו בימי קדם את הסתכלותו האחדותית; נסתלק מעליו הרצון לתוקף

ויתחיל לזלזל בעצמו. האנגלים, העם התרבותי בכל העמים בעולם, שמעידו עסק רק בענינים, שיש להם ערך אצל הארופאים, ופיטנו רכשו להם שם רב בעולם התרבותי ויענדו לו זר דפנים בעיני העמים, גם הוא בצאתו ממסגר איוו, בראותו את גודל תרבות ארופה, לא מנע מעצמו את הזלזול. התקלה בערך עצמו התפשטה כל כך באנגליא, הזלזול ברוח הלאום, הדעה, שאין לו מקוריות, רוחניות, פלסופית וכדומה, היתה נפוצה כל כך, עד שאנשים, שאין להשרם בשוכבינות, מצאו לנחיון, להתנגד לבו-עצמו של העם ולהוכיח את טעותו ולעוררו להכרת עצמו. הרברט ספנסר הקדיש חלק גדול מן הפרק התשיעי של ספרו „למוד חכמת ההכרה“, להראות לאנגלים את ערך מקוריותם. ואנו, שכל עמים בעלי תרבות וחסרי תרבות התאמצו מימות עולם להכיר בנו, להראות את שפלותנו, מן מנתון המצרי עד וולטר ועד פרידריך דליטש, אנו שרוב השדמות, שנשאו פרי תחת ידינו זרות הן לעמי תרבות ארופה ומזולזלים על ידיהם, אין פלא כלל, שכאשר הופיעה לפנינו תרבות ארופה, כחו עיני העם מן הברק הפתאומי. רבים בקרבנו בזו את כל קנינינו בלי המלה, רבים חפצו להטמע, להנמס בתרבות הגדולה הארפית, ומחלקה אחרת בקרבנו יראה מפניה ותתחבא במרתפים, לכלי ראותה. ולא התקומם איש נגד ההריסה, להראות איך לקחת את היפתיות, את מבחר רוחה ולמזגה ביהדותנו. על כן נפתח

פיריון.

ערש ילדותי.

בסבך שמה, בין עצי הגן,
 מקום רחשי קדש אמר יביעו.
 בקרבי בקר נחר בקרן
 ורגני אללים לעומתם יריעו.
 שמה בינות תלמי-הגן,
 בפנה שפוכה קסם עננה,
 עמד ערשי שקט שראן
 ואמי התמימה אצלו ישבה.
 שירה עדינה נרבה
 שרה לי אמי התמימה:
 נים נא בני, נפש זכה,
 נים נא בערשך, תנומה נעימה.
 בערשי האח! כה שלו ישנתי,
 חולם סוד קדש של אשר ותחתי.

אראלי קדש, מנוחתי שפרו,
 גם עין שדי מעל עלי צופיה...
 וישחק לי הפהר מרים שמים.
 היצל בן שחר מאשנבי רקיע,
 בשושנה יפה-פיה חקלילת עינים,
 על ראשי האח! איר ורוע...

אך אימו ימי עלומי?
 הוה, בצל חלפה, עברו,
 ועמוק קלבי האנוש ופצוע
 אך פעם ומכאובות שארו.
 ננונה, נמולה שפעת קסם הזכרונות,
 צעירי שושני אביב חלדי,
 ועת קשה ומרה של מצקות שונות
 עתה תהלום ותמחוין שלדי.
 מערשי הנעים והאידיאליה
 נשאר לי, הוה! עצים כחובבים,
 אמי הזקנה, נאלמה דומיה
 ואנכי, הוה, כה נלמוד נשארתי...

* * *
 שם בפנה שוממה עווכה
 מונחים עצי ערש ילדותי,
 בוכים המה העצים השכורים
 ומבכים גם את דממת אמת...
 * * *

Dr. Kohn.

עני שהעשיר.

חיים יקראו לו, ושם משפחתו רא בינוביטש.
 והוא שבע-רצון משם משפחתו. הוא שמח בו:
 „ראבינוביטש!“ הוא משנן לעצמו בכל עת, בלבתו
 בחוץ ומשענתו בידו, ושמו מצלצל יפה באזניו, „משפחה
 נאה היא משפחתי“, הוא חונף לעצמו במהשבתו.
 והוא זוכר, כי בערל הסרסור, מודע קרוב לו, שם
 משפחתו „קונעל“ והוא מודה ומשבח לה, בי אין כן
 שם משפחתו, מה היה עושה, אלו היה אבי אביו
 כורר לו חזירה כנוי „קונעל“ או „לאקשען“ (הוא
 זוכר, כי יש גם משפחה, שכנויה כן). זו היא מכה,
 שמי שנלקה בה מכרח לשאתה, מעוות שלא יוכלו
 להקן. אף למשומד קשה לשנות את בנוי משפחתו.
 גם כקומתו הוא שמח. בהעודה מסעו בתוב

הננתם והתנשאותם המלאכותית, יוכיחו עד כמה אי אפשר להדת להתקיים בארץ נבריה בלי לאומות. אם אין "אני", הכרת עצמי, לי מי לי? (המשך יבא).
פרועמישל. מתתיהו מיוזש.

ענינים מדיניים.

מועצות הממלכה באוסטריא עסק בשבוע הזה בענין הוצאות הסמלכה לשנה הזאת, שזה שנים אחדות, לא נקבעו ע"י באי-כח העם, כי-אם ע"י הממשלה בעצמה בכח סעיף 14 הידוע. ראש הממשלה נאם נאום נכבד על אדות שמת טיטלרתו ביחס הברית עם אונגריא. אם תרחיב אונגריא את דרישותיה, אפר המניסטר, תדע הממשלה להגן על זכויות אוסטריא ולא תעשה דבר רק בהסכם לדעת הפרלמנט ולדעת הקהל. הדברים האלה מצאו להם הד בכל הבית והכל הסכימו לו. המניסטר הכמיח, בי שקר השמועה שחפאו עליו, כי הוא נבון לסנה אחר ולצמצם את חרות העם. — רעש וזעף אף העירה בכל הבית החלמט, "בית האדונים", כי יש צרך לשנות את תקנות הבית. שנים אחדות הכביד הטועט פפרלמנט האוסטריא אכפו על הרוב ויפריע את עבודתו באכסטרוקציא. היום שבה המנוחה, יען נלאו הצירים לעמד בקשרי טלחטה בלי קץ, אבל אין כל בטחון, כי לא תשוב האובסטרוקציא לאינה, אפ תקדים ואם תאחר. ואחרי שלא יראו צירי הבית הזה את הנולד ולא חשו לתקן תקנות אחרות בעוד הבית טובשר לעבודה, קבל בית האדונים עליו, לתת לזה את הדחיפה הראשונה. אך תחת להועיל הרע, בי כל טפלנות טתננדי הממשלה התרגונו על טעשה בית האדונים ויחרפו את יושבי הבית ההיא בחרופים גסים. עתה בודאי לא יתקנו בקרוב תקנות חרשות. — הציר המשיכי קראטארזו הבנים הצעה, לעשות טונופול לממשלה על טמכר הי"ש, כמו ברוסיא. יש לחוש, כי ההצעה הזאת תצא אל הפעל, לא עתה, אבל בומן לא רחוק מאד.

המצב באונגריא. באונגריא לא הוקם עוד מניסטריום חדש והמניסטרוים הקורם משמש לפי שעה. מפלגת הרוצים להפריד את אונגריא מאוסטריא השיגה עוד נצחון כביר מאד, בהתיצב מנהלה פראנץ קאשוט לפני המלך. את הנצחון הזה לא ראו הם עצמם אף בחלום והקיסר הראה בזה, כי הוא מרכיץ ראשו לפני

היהודי, חוללה נפלאות, מאות שנה היתה המיסטיקה האשכנזית נכנעה להקבלה, מלומדים והונים מצאו בה המפתח לכל סודות הטבע, לכל רזי הבריאה. נפש הנכשלים והנלדפים התרוממה על כנפי הקבלה לעולם אחר, שהוא כלו שלה. שם מצאה לה שלמון ועוז. היא נתנה גהה לנפש נענה ונאנחה ותתנחה מצרותיה.

התרבות, שהגינה עלינו כנמו, היתה אחרותית. סגנון שוה שלט בכל התגליות נפש העם. בכל הופעור ישראל כנמו האיר רוח אחד. לפנים בימי הבינים היה הגמו רק מצדו החיצוני החמרי איום; בתוכו נגה אור כהיר של נפש העם, אשר נלאו אויבי ישראל האדירים לכבותו. בעד יהודי הגמו אספה שמש התבל הרחב נגהה, אולם להם שלחה קרניה שמש אחרת, מוצא נפשם, שמש, שנרתיקה היה בית-המדרש. המאור שבתורה הגיה השכם, האש שבקבלה הלהיבה בחומה את דמם הנקרש. ואת רזי העולם, השאלות הנצחיות, העקלקלות, נכבי החיים בארה החקירה. מבית-המדרש יצאו צבאות תלמודיים, חוקרים ומקובלים, שלפני נאוניותם כלו, בלי הבדל השקפה והשכלה, צריכים להשתתוות ביראת הכבוד. ההקלה בכבוד עצמנו ותרבותנו רועהו גם את המקלט היחודי, את משגב עמנו, את בית-המדרש. תחת לפתוח את שערי ביהמ"ד וליהר את כל נאה, כביר וגדול מכחון, למען לעשות ביהמ"ד מדור לכל חכמה, לרוממו למכלל המדעים, כאשר עשו עמים אחרים, שהפכו את בתי-הספר של המנורות לגימנויות או לאוניוויטסיים, תחת למוג בעצמיות ישראל את המעולה שבתרבות נכרים ולגירו ולעשותו לחלק עצמי, הבחירו שבורי ההשכלה את חומת נפשם, את עמודי היהדות, את היחידות המכרת את עצמה. כאשר נהרסו הגדרות ויתחלל רוב התוכן, עברה היפתיות על לאומותנו כנהר שומף ותגרף את כל מה שנותר לה בלי השאיר כמעט שריד. ואף אלה, ששכולת היפתיות לא ננעה בהם בדרך ישרה, זרהה כבר גזל מהם את התוכן. יהרותם איננה נובעת עוד מנטיה אינסטינקטיווית, הכל אצלם רק מלאכותי, רק חקוי למה שהיה. הם אוהזים בהיצוניות של היהדות לא מתוך רצון חפשי, לא מהוקרת ערכה, רק מתוך אונם, מפחד עונש. נחושתי האמונה, ההכרח צריכיכ להתאמן, למען חזק אף ידי אלה, הזרים לתרבות יפת. רק רוח קל והבבלים המעיקים, שאינם מרצון חפשי, ישברו, יסורו, וכלם יחדו יאבדו במצולת ארופה. יהודי אלכסנדריא, שהעמידו הכל על הדת, עם

החתירה האיתנית, לפתוח כחות נעלמים, פרהה הנשמה העזה המעפילה, שאינה נתנה להכנע, הנשמה הנדולה השואפת. צמצם את עצמו בתחום הדת הלאומית, או הלאומות הדתית. כל פעולתו, כל התאמצותו התרכזה רק בהגנה בלבד, רק בשמירה מעולה נגד תגרות חיצוניות.

אולם, בכל זאת, המכצה, שבנו להם היהודים או, להציל את התוכן הלאומי, תרבות התלמוד, החקירה והקבלה, ראויה היא להתפלאות. לא יהין איש היודע את התרבות הזאת להשפיל ערכה, לשלול ממנה עומק רוחני אי-הגיל, המשוה תמהון על כל הונה. קמני הדעת מנאצים אותה ומקילים בערכה, מפני שלרוב כניגה, הפלפול והחריפות אין מטרה מדעית, הם אך מטרה לעצמם ולא יותר. אולם היכול זה לנרוע מערכם? הן אחרי התפתחות של אלפי שנה עלתה היום גם האמנות היפה למרנה זו, שאינה משתמשת כאמצעי לאיזו מטרה, אלא היא מטרה לעצמה, הרושם שהיא עושה. הדעה, כי "האומנות היא בעד האומנות", Part pour l'art, הרנשת היופי בעצמה היא תכלית כל אמנות, נצחה את כל ההשקפות הקודמות. האם, המחשבה בעד המחשבה" פחותה בשוויה? האם ההנאה, שאדם הונה-דעות הש בחלוף-שרעפים, בפלפולים, העונג שהוא מרגיש בפרוך איזו קושיא, בקשור ענינים, בהיקשים הגיוניים, נופל מזה שהחושים מרגישים אצל חזיון פשוט? גם כשאר חלקי תרבותנו הישנה: החקירה והקבלה אין לזלול. המביט עליהן בלי משפט-קדום לא יחשבן כפחותות. החקירה, ילידת הגמו הספרדי, הגבירה השפעתה על עולם המחשבה. הפילוסופים, תומס מן אקיניו, אנס סקוטוס, אלברטוס מגנום, שתו את מימיה. ומבחר פריה, שנשאה ותתן גם לתרבות ארופה, היה ברוך ספינוזה; אם לא היה גדול הפילוסופים בכל אופן גדלה השפעתו מהשפעת כלם. תחת השפעתו עמדו קסיג'ה-ג'טה, הרדר, יקובי, פיקטה, שללינג, קנל, והקבלה, זו התמונות האלפמוניות החדשה השמית (* והגנוזים (חכמת הגסתר, שכנודע כלה היתה שמית, גם תוכנה, גם מיסדיה) עם הרוח

כל האופלשונייהו שמיים. ימבליכוס נולד בחקקים בבקעת ארם יקלפוריה, פורפיריוס. בטימאה — ארם. סופטר באפמאה — ארם, רק אמנוים סקוס ופלוטיוניס לא היו שמים, הראשון נולד בליקופוליס שבמצרים והשני באלכסנדריא. אולם כתור מצרים היו קרובים להשמים כמו הליטאים אל הסלבים.

בתו המשכלה לחשבו. "ואת תעשי באמה את החשבון?" הוא שואל ועיניו מפיקות צהלה. "בודאי אעשה זאת", היא עונה בגאווה בשפת פולנית. והוא שמח ולבו טהרחב על המענה היהירה יותר מאשר על ההמלות. "מתי שמעתי בבית אבי מלים פולניות יפות כאלה? הוא אומר בלבו, והוא נותן שבח ויהודה להש"י, שרוממהו להיות דומה אל אנשים...

שתי משרתות הוא מחזיק בביתו, יהודית ונוצרית. טן הנוצרית הוא מהרחק והוא נסנע בכל האפשר מלדבר אהה. אולם על היהודית איננו חם הרבה והוא קורא לה בין בפניה ובין שלא בפניה, "מוד!" — את אשתו אינו מבכד מאד: הן יודע הוא מי היא ופי בית אביה. אך בגשת המשרתת אליו ואומרת לו: "המאדאם אמרה", הוא עלו וחושב: "בוראי מאדאם היא, האין בן?" אם תעשה המאדאם איזו עבודה קלה, אינו מניחה: "אין לך רגש בושה, האין הנערה יכולה לעשות זה?" והוא קורא לנערה ומדבר אליה תוכחה: "מה זה תחשבי? הרצונך שהמאדאם תהיה שפחתך? — באמת אינני מכין זאת". והוא מתאמן להראות פנים עצבים, למען תרגיש הנערה ולמען האמן, כי הוא הארון, ראבינוביטש. והנערה לוקחת את העבודה והולכת לה אל חדר-הבשול והיא כפועט מתחנקה משחוק על הארון המפש ועל דבריו, והארון מרמה, שהנערה נוכחה, בי צרק

ובדרך-ארץ על האותיות והמלים הקשות, שאינו יכול לעבלן. בגמרו את "הקריאה" הוא מתאנה בנחת ומרנן בששון זמר מתחת חטמו והוא פונה אל אשתו: "המ... מהומה בצרפת!" ואשתו, נבאת-רוח מטבעה, יראה לשאול: מה זה נעשה שם? ולמען לא תצטרך להתערב בפוליטיקה, הוא מרימה את המיחם וטוונגה לו עוד חמים, כי הקאפע בכוסו הצטנן בשעת קריאתו.

שבע רצון הוא גם מילריו. שלשה ילדים לו — "מעשה נגיד". בנים הרבה, אינם סמן יפה. בתו הבכירה היא בת מ"ז שנה והיא מבכרת בגמנוזים במדרגה השלישית. על-דבר הגמנוזים הוא כמעט כמשתגע והוא מטריד בו את אנשי ביתו וגם זרים. — "הקשים היום לקחיק?" הוא שואל בכל יום את בתו. ובתו, נערה, שלחיה ארוכות וחורות, חטמה ארוך ומקלעת ארוכה תלויה מאחריה, עונה בחרדה: "בודאי לא קלים!" "dlaczego?" הוא שואל פולנית והוא מטעים את האות cz, להראות את בתו, כי גם אביה איננו מן היהודים הפשוטים... "המלות קשות היום", עונה בתו בשפת יהודית. "הראיני נא את המלותיך". ובתו נגשת אל הבתה, מחטמת שם ומוציאה מין חוברת וקוראת לפניו איזה חשבון, והוא שומע ופניו צוהלים ולו נדמה, כי גם אם יהיו לו מאה ראשים לא יוכל לחשוב את החשבון הזה והוא נהנה הנאה משונה, כי יש ביבלת

בפירוש, כי הוא גבוה סקוסה ממוצעת. ובלבתו בחון, הוא מרגיש בעצמו גאווה על גובה קומתו לעומת מכיריו הנמוכים ממנו. מה היה עושה אלו היה גם הוא שפל-קומה? לזה אין כל תרופה. גם בהשכלתו הוא שש. בנערותו למד קרוא פולנית, אמנם בשבוישים, אבל כותב הוא אדרסה בתקונה ובזה הוא מוצא עתה תועלה. הוא מזמין לו את ה"סלאווא פאלסקיע" והוא עלו, בקראו בכל יום על המעטפה באותיות פולניות נדפסות: W. Pan Rabinowicz. הוא יודע, שהוראת את W. אדיר רב-בח: "מה גדול כבודי אף בגוים! ושם בדרקציא, יודעים כלם, כי בעירי נמצא איש, ששמו ח. ראבינוביטש ולמעני מרפיים גליונות חדשים לבקרים עם אדרסתי", בן נדסה לו...

את גליונו הוא קורא כבקר בבקר, בשתותו את הקאפע והוא עושה העויות, ממש כמניסטר. הוא קופל שוק ימין על ירך שמאל ויושב בהסבה ובגליון הוא אוהו מרחוק בזרועות נטויות והוא מביט בכבד-ראש ובדרך-ארץ על האותיות הקשות לו, שאין ביבלתו לעבלן... בפגעו לפעמים מלה ירועה לו, כמו "דרייפוס", נראה בת-שחוק על שפתיו והוא פונה ביהירות אל אשתו, היושבת ממולו ומביטה ביראת-הכבוד על בעלה ועל הגליון שבידו, והוא טגיד לה: "יש היום שוב על אדות דרייפוס, הענין התחיל מחדש". והוא מתעמק שנית בגליון ומביט בכבד-ראש

ושרי הכהונה דורשים יד חזקה וחמה שפוכה והכרעת כל תנועת חרות בלי חמלה. הכמרים, שרי פוליציא יעזובי הריאקציא עורם מפיצים כובים) בקרב העם, כי כל תנועת השחרור קמה בכסף אנגליא ויפן והכונה הגסה גלויה: למען הביא בזה מבוכה מדינית כללית באירופה, באופן שתוכל רוסיא לצאת ממלחמתה במזרח בלי חרפת־עולם. — בן הסופר הישיש נראף מאַלסמאי נצב לפני הצאר, להציע לפניו את מחשבות אכיו על אדות מועצת הממלכה. יש אומרים, כי הצאר אמר לו, בי גם הוא חושב לעשות כן ובקרוב יחליט על זאת. כל בעלי בתי חרשת הברזל ברוסיא הגישו בקשה אל המניסטרוים, בה הכיעו, בי כל זמן שלא תהיה קונסטיטוציא ברוסיא לא תשוב המנוחה. — בפטרבורג ובווארשא פרצה המרידה שנית. הפועלים נכונים למלחמה כבדה עם הצבא. — כס אסֶנְאוויץ בפולן המיתו אנשי הצבא כמאה פועלים, מלבד נפצעים. מספר ההרוגים כווארשא מלפני שני שבועות לא פחות משש מאות, מלבד אלפי נפצעים. ההרוגים ככל מדינת פולן נערכים ל"ח אלה, מלבד הנפצעים. — בקיוב שדרו אנשי חיל המלואים, שנקראו לצבא, את החניות ויהרגו שומר אחד. הקוזקים הרגו בהם שמונה עשר איש. — בדאמבראווא נהרגו, במלחמת הצבא עם הפועלים חמשים פועלים וכ"ג אנשי-צבא. — בלאדו נהרגו בשבת שעברה ששים פועלים, ק"ג נפצעו. — כסאסנאוויץ נמשכת המלחמה בחוצות. כל יושבי העיר סגורים כבתיהם וסובלים רעב. — בסוואל קי מאנו אנשי חיל המלואים לנסוע אל המלחמה. המה בוחרים במות בביתם בחרב רוסיא מאשר לשאת כל עמל ותלאה ימים רבים ולנפול בחרב יפן.

בראשית השבוע הזה היה מטבח נורא כווארשא ובלודז, מאות אנשים ונשים הכרעו למבח בחוצות ביד הקוזקים. הקוזקים נוהגים עם אלה הנופלים בידם כזאבי ערבות. כן פקד עליהם הנציב משערמקוב, כמה מאות איש הושמו ככלא כווארשא. על נפצעים לא יחסו והמתים מאין חובש. — אחרי אשר מחו באנגליא נגד העלילה, כי האנגלים עוררו את המרידה מתאמצים הפקידים והכמרים, לגולל את כל האשמה על היהודים. באופנים שונים יפצו צוררי ישראל את השמועה, כי היהודים חוללו את המרידה. — בסוף שבוע זה שקטה הארץ בערים הגדולות. המלחמה גלויה עתה, כי בסתרי לשכות הממשלה הריסית ובהיכל הצאר לפני ולפנים נועצים בכבד-ראש על אדות הפסקת המלחמה ועל השלום עם יפן, אף שבגלוי מכחישה הממשלה את חפץ השלום. מה שנזכרו כל יושבי תבל וכל יושבי רוסיא לא יוכל להיות נעלם גם מהעומדים בראש ממשלת רוסיא, כי כל עוד תאריך המלחמה תרבינה מפלות רוסיא. התפטרות קודופטקין בתור מצביא כל חיל המלחמה והקמת נסיך-גדול, דודו של הצאר ניקולאי ניקולאיעוויטש, בראש שרי החיל, כבר היה בטוח ועתה הופרה העצה הזאת פתאם. מזה נראה, שאין עוד צורך בחלוף שר הצבא, שזה ימים חרפה על רוסיא. כל התאמצות שרי צבא רוסיא מצטמצמות עתה, למנוע את מצור וולאדיבוסטוק, עיר החוף האחת והיחידה, שנשארה עוד ביד רוסיא במזרח אסיה. כפרם התחיל יפן את מצור וולאדיבוסטוק, בלומר כפרם יבקע מבסה הקרח מעל החוף שם, יקלו עוד מעט הנאי השלום. אבל כאשר יחל המצור לא יאכזבו עוד היפנים בשלום, עד נפול העיר בידם.

לפני י"ב מאות שנה חלק גדול משלשה חלקי תבל ויעמדו אז בראש העולם המדיני ובראש קולטורת האנושות התחילו להתעורר מתרבותם הארכה והמלומדים שבהם הפיצו כרוזים באירופה, כי רצון הערבים לשוב לאיתנם ולקרוע את כל ארצות ערב, א"י סוריא, ארם נהרים ושנער מיד המזרחים וליסד ממלכה גדולה. — פקטור חדש בעולם המדיני.

ברית שלום. בוועשינגטון בירת ארצות הברית באמריקה נחתם ברית שלום עולם בין אמריקה ובין יפן. כל סכסוך, שיהיה בין שתי הממלכות, יובא לפני כ"ד של שלום, לעשות פשר ביניהן.

התקונים ברוסיא. בישיבת ועד המניסטרוים, שעסק בעניני הדתות, השתתף גם הכהן הגדול המטרופוליט אנטוני מפטרבורג. הוא חזה דעתו, כי לא נכון ולא ישר הדבר, כי הכהנים מחויבים לגלות את און הפוליציא, כי פלוני בגד בדתו, למען יענש. אין לכהנים לשמש כתור מרגלים. לפי דעתו אין להתנהג כיד חזקה בעניני הדת ואין להבדיל בין בעלי הדתות השונות. בזה הסכים ועד המניסטרוים לדעתו. גם החליט הועד, כי אחרי שכל ההבדלות בין בעלי הדתות השונות אינן מיוסדות על החוק, כי-אם על גזרות האדמיניסטראציא, שגזרו לפי שעה בשרירות לבם, נחוץ לכמל תיכף את כל ההבדלות. בהקון התקנות החדשות בענין זכויות בעלי דתות אחרות יומין ועד המניסטרוים באי-כח בעלי הדתות השונות, לשמוע חוות דעתם. — פרלמנט ברוסיא.

לפני ימים אחדים היו יורקים בפני איש, שהיה אומר, כי פרלמנט רוסי עתיד להפתח בקרוב. כי הלא כמאניפסט של הצאר מבואר להדיא, שאין ברעת הצאר ושרי מלכותו לצרף באי-כח העם אל הנהגת הממלכה. ועתה, פתאם מודיעים מפטרבורג, כי הכל מאמינים כבר, כי בקרוב יקהל פרלמנט רוסי בשם "זעמסקי סאבאָר". לא נודע עוד מה יהיה דמות הפרלמנט הזה, היבחרוהו העם או יתמנה ע"י הצאר או ע"י מועצות המחוזות והערים; פרמי הדבר עדיין בלתי מבורר אף בספירות הממשלה, אבל אמת נכון הדבר, כי פרלמנט רוסי יהיה בקרוב. דם אלפי איש נקיים לא נשפך איפא לריק. הדם הנשפך הרך את לבות הצאר ושריו ודודיו ויתעשתו, אולי באמת ייעיל לחזוק המלכות (בי מרגש ישר וצדק אין לדבר עוד) אם יעשו את רצון כל העם הדורש קונסטיטוציא. — עוד לא יצא הדבר אל הפעל וכבר הקיצו צוררי היהודים — שגם הם היו בדורשי הקונסטיטוציא — להתאונן על החרות, שתנתן ליהודים, על השלטון, שישפכו היהודים על כל הממלכה ע"י הפרלמנט וכל טוב הארץ יפול אל ידיהם. בכל העתונים המחזיקים בנושנות והאנטיסמיטיים כבר נדפסו מאמרים ארוכים, בעין אלה שבעתונות חכריהם באוסטריא, שבהם המה מוכיחים, שאי אפשר לתת ליהודים זכות אזרחים וזכות השתתפות בבחירות, פן יכנידו אכפס על כל הממלכה ולא תוכל לפרוק אחרי-כן עלם מעל צוארה. על רוסיא לשום תמיד יד היהודים על התחוננה. בי גם עתה, בהיותם מדוכאים ונלחצים בגזרות קשות, הם מושלים בכל הארץ וידם ככל ומה יהיה אם גם ישיגו זכות אזרחים. הסוציאליסטים היהודים, שהתערבו במרידה ויאמרו, כי גם היהודים יושעו בחרות הארץ יוכחו מהרה, כי אף הם לא נושעו בפרקם מעליהם עול היהדות.

תנועת המרידה ברוסיא. בתחלה נדמה, כי המטבח, שהוכן בעיר הממלכה ובערי פולן השקוט את רוח המרידה, אבל הדם מבצבץ והוסם, והרוחות סוערות, השקט לא תוכלנה עד תעשה נקמה רבה. כל עורכי-הדין בפטרבורג עוררו תנועה, לתבוע את דמי אלפי ההרוגים חנם מיד שופטיהם, שרי הפוליציא והצבא, שלא מחו ברכבות הפועלים להתאסף, להתהלך בחוצות ולגשת אל ארמון הקיסר וכאשר נגשו צווי לירות בהם ולהכריעם חללים, מה שהוא נגד החקים. התנועה הזאת התפרסמה בעתונות רוסיא והצנזורה לא מחתה, והו הפלא ככל הענין. ברוסיא מושלות היום שתי ממשלות בלתי תלויות זו בזו. הצאר ורוב המניסטרוים רוצים בצדקה וחסד, אבל משפחת הקיסר

חפץ העם ולא ישחה נגד הזרם. לפני נ"ו שנה עמד אבי פראנץ קאשומ, לאיש קאשומ, בראש העם האונגרי ובמועצת הממלכה, שהיתה אז כדברצין, העביר קאשומ את קיסר אוסטריא ממלכותו באונגריא ומלחמה כבדה נלחם קאשומ בחיל הקיסר עד שנצח הקיסר בעזרת צבא רוסיא וכל המורדים נדונו למיתה וקאשומ ברח וימנה בגולה. והיום עומד קאשומ הבן בראש כל העם האונגרי והקיסר הזקן קראהו אליו, לשמוע דעתו על המצב. כמה נשתנה העת! מה דבר אתו לא נודע, אבל דיה העובדה, כי נקרא קאשומ אל חצר הקיסר בוויין והקיסר מכיר את ערכו כתור מנהל האונגרים. מפלגות מהנגדי הממשלה החליטו, להניח את המלכה על דבר הפרדת צבא אונגריא מעל אוסטריא לאחר שנים אחדות והיום יתפקו בהפרדת הארץ בכחינת הכלכלה ובזה נקל יהיה להקים ממשלה מחוברת מכל המפלגות. ביום 17 לח"ו יפתח בית הממלכה. הצירים יבחרו נשיא וסגניו ויסגרו את הכיה עד הקמת ממשלה חדשה. בינתים עשה המניסטר לצבא הנחות חדשות לאונגריא כדבר חיל מניני הארץ. הוא צוה את כל המצביאים, שתהיה השפה האונגרית שלמת בכל עניני הצבא הזה.

הסכסוך בסרביא. הצעקות על דבר הרצח מיום י"א יוני לפני שנתיים לא פסקו. העם הסרבי נחלק לשני מחנות וכסא המלך העקוב בדם מתנודד. חברי הממשלה בעצמם קשרו קשר זה על זה וכלם קמים נגד המלך וכל חלק מן הצבא נכון להגן בחרב כל אחד על מפלגתו.

קפיצות פוליטיות בצרפת. ראש המניסטרוים הקודם בצרפת קומב היה כמר נזיר לפניו ויבגד בדה ובהגיעו למשרת ראש הממשלה בקש להפריד את הכנסיה הדתית מעניני המדינה, בדבר, שאין למדינה חפץ בו. קומב נפל בקנאתו במלחמתו הקיצונית בדת ובמקומו התמנה לראש המניסטרוים רוביה, המניסטר לפינץ הקודם; הוא התנגד לקומב בענין הבדלת הדת ולא נתנו להוציאה אל הפועל והקליריקלים שמו בו מבטחם, וכאשר הוקם בראש הממשלה שמו וידמו, כי עתה הופרה עצת הכופרים. והנה נעשה מה שלא פלל איש, רוביה זה וכל חבריו הבניסו הצעה אל הפרלמנט, להפריש את הכנסיה מעניני המדינה.

ענין הנריים באנגליא. בפתחת הפרלמנט האנגלי הודיע המלך בנאום פתיחתו, כי הצעה חדשה הציע הממשלה בדבר הגבלת הכניסה של גולים מחוץ לארץ. אנגליא הסגר איפא לעניי היהודים, אף שבמלה הצעה הזאת בשנה שעברה.

תנועה מדינית של הערבים. גם הערבים, שכבשו

בתוכחתו והיא טהרהרת שם בתשובה על חטאה. והוא שבע-רצון.

*

בקץ הוא יוצא מן העיר, לגור במעון-קץ ושם הוא מרגיש את עצמו מאשר, הוא נר שם סמוך להגבירים הגדולים וכשתאריך להם הישעה ביום המעונן, יכניסוהו ביניהם לפעמים וישחקו עמו בקלפים. אמנם בכל פעם הוא מפסיד אצלם שקלים אחדים והוא נאנח דומם. אבל בשוכו אל ביתו הוא בנהפך לאיש אחר ואינו יכול להתאפק מלספר לאשתו את גדולתו: "שהיתי אתמול כל הערב. — הידעת אצל מי?" "אצל מי?" שואלת אשתו. "אצל על קי נ"ד", הוא עונה וכל פיו מלא את השם החשוב עלקינד והוא מבליט את עיניו לנבח אשתו, כאומר: המבינה את את הזכיה? רק על אחת הוא נעצב: בכל הגבירים והאדונים, שהודמן עמהם יחד, מצא קרחת באמצע קדקדם ולו אין עוד קרחת כזאת. כמדומה הוא, שאין זה "מעשה גביר". אבל הוא יחיה בתקותו, שאם יתוקנו עסקיו ויתחיל לשתות יין הרבה, תתהוה על קדקדו גם קרחת ואז יהיה גביר אמתי עם כל הפירושים.

אברהם רייזען.

על המצפה.

פעולת יחיד ופעולת רבים.
הד"ר יוסף חזנוביץ מביאליסטוק, מיסד הביבליותיקה הלאומית והמוזיאום היהודי בירושלם, פרסם בימים האלה, כי הוא מסלק יריו מעבודתו זאת, כי נלאה לשאת את טרח הבית, אחרי אשר קרא כמה שנים לעזרה נדיבים, להתנרב לצרבי הבית ולא שמעו בקולו. רבים נאנחים וכועסים על הצער הזה

מכתבים מערי המדינה

סראקא כיום אי שבע זה היתה פה ברשת מועצה הקרה אספת ההתכוננות של חברת "יסוד בתי-כפר עברים" בעירנו. אם היו עוד אנשים בעירנו, שפקקו בצדק יסוד בתי-כפר מיוחדים ליהודים — פה, באספה הזאת, היתה להם שעת הכשר והוכח, כי אמנם אי אפשר לקהלתנו בלי ב"ם באספה, כי שאלת-החיים היא זו, כי ב"ם עברים יהיו פה משגב-עוז ליהדות. התפלאנו, איך יכלה קהלתנו להשיג דבר נחוץ כזה עד כה, עד השעה האחרונה. האספה נפתחה במנאם ראש הועד לפי שעה, ה' עכ"א. מ'ר טנבו"ם. הוא באר לאספה בדברים מהובטים את נחיצות ב"ם ואת העושה. ולפי סדר היום היתה צריכה להיות אחרי הפתיחה — בחירת ראשי החברה הקבועים, אשר עליהם לכוון את ב"ם. והנה נדחקו אל האספה אקדמיים אחדים, פולנים בני יהודים ויאצו לפתוח וכוזו לפני הבחירה, בתהם טעם, כי אחריה יהיה הדבר עכר. היושב בראש הראה על סדר היום. אבל הם הבטיחו כי ידברו ביחס פורמלי ותגלה מזמתם, הם באו להרוס את כל היסוד. שהניח הועד לפי שעה בעמל רב ולשום לאל את כל הרעיון, למען הצל את הפרטות, את ההתבוללות. הם מצאו ביסוד ב"ם עברים סכנה לרעיונם ולמטרתם; כליון חרוץ ליהדות ח"ו. במעמדים נפתלים וכפולפולי ארבוקים ערומים בקשו להציע את הבחירה ואת התכוננות החברה. הנאספים רגזו ושאוץ קם בבית. הכל קראו הגר על השמן המתערב בדבר להשחית, עד שלא כל המפדעים ויצאו בחרי-אף לקול מחיאת-כפים של כל הנאספים. שמות היהודים מקנאי קנאה ההתבוללות: ד"ר קרענגער ושני האחים דקטורים לעהדפריינד, שהיו ציונים ויפשו בציונות — נבחרו אל הועד הקבוע; ה' עמנואל מירטנבוים, ה' אברהם לינדבוים, ה' פינחס לאנדא, ה' אברהם מרגליות, ה' מנרל פאס, ד"ר ל. גולדוואסר, ה' שלמה לעווער, ה' יצחק אויסטערן, ה' חיים ווינדלונג, ה' יוסף ראקאווער, ה' מיכאל פרענקל, ה' פריץ כהנא. למשגיחים: ה' מ. שמידלר, ה' אלעזר אייבאָרן, ה' יונה מ. פישר. לבית-דין של פישר: ה' שמואל שפיץ, העורך ה' שמעון מנחם ראוער, ה' יוסף לאנדא.

יאסלא. בעירנו היתה בשבוע הזה אספת חשובי עירנו בכ"מ"ד, להכלית הקמת "בית תלמוד-תורה כללי" לכל יושבי העיר, בלי הכדל עניים ועשירים. האספה קמה הודות להשתדלות העסקן מו"ה מ. מ. מעלל ער, אשר רק הוא הרוח החיה כאופני כל הרעיון הזה ולו יאתה החלה מאת כל אנשי עירנו על כל מעשיו ופעולותיו והשתדלותו למען תינקות של בית רבן, שלא תשכח ח"ו תורה מפיחם. בנאומו היפה פרש כשמלה את נחיצות חברה כזאת בעירנו, האר בציר נאמן את פני החרדים הנכחים ומעשה למודם, וגם. הן השקפה בללית על מצב היהדות במשל להפליא. אחריו דברו ד"ר קירנהיימר וזמר הופמאן מורה-דת בבית-הספר בעירנו. אחרי האספה נתן כל איש ואיש כפי נדבת ידו. מי יתן שתפצם ביום יצליח! מקום לבנות בית לת"ת כבר הוכן. מקוד תורה.

סאנדץ החדשה. המחלקת ע"ד ירושת הרבנות בין האחים בני הרה"ג ר' אהרן האדריששאס ז"ל האב"ד פה, לא שקטה והנה בא מערער חדש על הרבנות, להוסיף גפרית וזפת על של המחלקת, להחריב עירנו, הרב הגה"צ משיניאווה בנה לו פה בית ובהמדר ויבא לשכון בקרבנו, כי טובה העיר בעירנו מעמד הקמנה, בהיות פה מסה"ב, המוליכה לאונגריא והשוך יפה פה לפתקאות. הרב משיניאווה הוא הרב הששי פה והוא רוצה לעמד על גבי כלם. איזה אמץ-רוח — למען אבחר בלשון נקיה — ררוש לזה! רבנים אחרים נלחמים כעיר על הרבנות ואחד רוצה לדחוק דגל חכרו והנה זה בא רב ששי ודוחק רגלי כלם, נוטל מהם את הסנדקאות ואת סדור הקדושים וכו', עני המהפך בחררה"ה. הנאמר, כי גם ש. זה לישם שמים נתון, למען יעשו שאר הרבנים שלום ביניהם? ואמנם נדאתה כבר תנועה פה בקרב הרבנים, לכרות ביניהם ברית שלום ולדחות את המתחרה החדש. מצד אחר נשמע פחד פן עתירים עוד רבנים אחרים לבא הנה, כי בחוש נראה, כי לסאנדץ יש כח המושך למשוך רבנים. ואף אם אין יסוד לפחד — עניים בודאי תמשוך עירנו אליה. בגלל הרב החדש משיניאווה ניהרים הנה המון עניים ומטילים עצמם על בעה"ב עירנו — בעוד שרשה שבעות היתה פה בחירת השעה פרנסי הקהלה והנה לכל רב מפלגה מיוחדת והמלחמה תהיה קשה מאד

ההיא, כמו אל אחד המקומות היותר ראויים להראות בעיר ממלכת אוסטריא העתיקה. החברה הנ"ל העסק גם במקצוע אחר כחוב היהדות ודברני ימה. היא תאסוף פעמים אחדות בכל ימי החרף את גדולי היהודים בוויין אל אחד ההיבלות המפוארים ותשמיע באזניהם דרשות על ידי גדולי חכמי ישראל על כל הענינים הנוגעים לתורתנו, להיסטוריתנו ולקדמוניותנו. גדולי ישראל בוויין, אשר אין להם לעולם שעת הכשר לשמוע דבר מיקר ערך היהדות וכבודה לפני מדעותיה ומשאיותיה — יש ישמעו וילמדו, להקור את עמם ולעמוד לו בעת צרה ולבלתי עוזב את דגלנו כנסים מן המחנה.

מושבות ליהודים בקנאדא.

את "הצפירה" מודיעים מלנרון, כי הלורד רותשילד נושא ונותן עם ממשלת קנאדא בדבר יסוד מושבה גדולה ליהודים בקצה דרום-מערב קנאדא. השטח מכיל כמה מיליון אקר קרקע בתולה. כי יעלה על לב בעל הון יהודי להושיע את אחיו, זה בודאי יפה מאד; אך רע ומר, כי כל הרוצה להושיענו עושה מדעה עצמו וחפץ להיות מושיע יחיד ויין ואין אחד לוקח מוסר מחברו, להוכח, כי עזרה כזאת היא רדא-הועיל, כי איש אחד אינו יכול להושיע עם שלם ואפילו חלק ממנו. ההון ילך למיוון והועיל לא יועיל מאומה. לקופה הלאומית אין שום עשיר ניתן פרוטה, יען הרעיון הוא של אחרים ולא שלו ולא יקרא הדבר על שמו. אלה הרוצים באונגרא, שהתנדבה ממשלת אנגליא לתת יהודים, מבקשים מוצא לכסף ואין שום עשיר רוצה לתת עד שנוצרי חמל על הרעיון ויתן כסף להוצאות החרים. וקורד רותשילד רוצה ליסד מדעתו מושבות חדשות. היצלה יותר מן הכארון הירש ומן הכארון ערמנור רותשילד? בודאי לא. זהו אסוננו, כי אפוטרופסים יותר מדויש לנו, שאינם רוצים להתחבר יחד לפעול בצבור, כי אז הלא היתה עבודתם פוריה. ונביא אין לנו, אשר ירים קולו ויקרא: "הוי רועים מאכדים ומפיצים צאן טרעתי!"

מהעולם הציוני

הציונות באספת הקהלות הארתודקסיות באונגריא. כיום כ"ז לח"ז תהיה כבודפסט אספת ציוני הקהלות. הנאמנות לחקי דתנו, לתכלית בחירת נשיא ותקון תקנות חדשות. כפי שמודיע העתון ההלכתי "וילנא יוסף" הו"ל בבאניהאד בקונטרס "י. פרסם רב גדול קול קורא. להביא את דבר הציונות בסדר היום ולעודר ענין ישוב ארץ ישראל. הוא מערער על מחאת רבני אונגריא נגד הציונות ואומר, כי רבים מפסקמים בדבר, כאמרם כי הרבנים לא שמו לב, כי יש בתנועה הציונית גם (?). כמה דברים טובים ונחוצה היא ליישוב איי ולטובת כמה נפשות אביונים אמללים המגורשים מבתם. וכמה רבנים הסכימו להתאחדות אנשים יראים, לדרוש את שלום ציון וישתדלו, שידברו מזה באספה הכללית. — להמצפה" יהיה סופר מיוחד באספה הנכבדה הזאת. אשר יודיע את קוראינו כל הנעשה והמדובר שם.

אונגאדא. באספה השנתית, של הציונים באנגליא שהיתה בימים האלה בליון, הגידו מר סאווען ומר גרינר בערג, ראשי הפרוציא באנגליא, כפי שמודיעים לה"פריינד, כי הציונים לא יעסקו ביסוד מושבות באפריקה. אם יביאו חתרים כשורות טובות משם או תכונן חכרה מיוחדת לעסוק בזה וכוין ראשי החכרה יהיה גם ציוני אחד, למען ישמור את עמם האוטונומיה כי תהיה הארץ קנין היהודים והם ימשלו בה. אבל לעולם לא יחליפו הציונים את א"י בארץ אחרת. א"י הוא גורל נחלתנו ולא נחלל לשאוף לשוב שמה.

של העסקן בסגולה עמנו, על אשר הכרח לעזב בחמתו את אידיאלו, שהקדיש לו כל הונו וחיוו ובחו ועל אשר עזבוהו דורשי ציון ולא תמכו בידו. כמעט אבוש להגיד, כי אני שמח בזה ולולא נזכרתי את שמחת ר עקיבא בראוהו שועל יוצא מבית קה"ק הייתי מכחיד שמחתי ולא גלתייה. הרא נפלא הדבר, כי באותו יום ממש, שפרסם חזונייץ את החלטתו הנ"ל מתוך יאוש, חגגה חברה, "אספת דברים עתיקים של היהדות ושמירתם" בוויין את יום מלאה לה עשר שנים לפעולתה הפוריה. החברה הזאת שמה לה את חפץ חזונייץ למטרה ורק תחת ירושלם בחרה היא כעיר הממלכה וויין, אנשי החברה הזאת אינם יהודים לאומיים, אינם יודעי עבריה ורחוקים המה מאד מחיי היהודים ובכל זאת מצא החפץ הזה חן בעיניהם ויעשו ויצליחו, כמו שיראו הקוראים למטה. מן הבית הזה עצמו נוכל ללמוד את סבת כשלוננו של הר"ר יוסף חזונייץ. האיש האידיאלי הזה טעה טעות רבים מאנשי הרוח, אשר היו בעמנו, שבקשו לברוא דברים גדולים לתועלת כלל ישראל בכח עצמם היחיד. ובוה גרמו רעה רבה, כי כאשר נכשלו ולא הספיקו להוציא רעיונם אל הפעל וימיהו וחונם אבר, תקף היאוש את כל העם לזמן רב. ואלו היו האנשים הטובים ההם רואים את הנולד, היו מצמצמים את כל כח פעולתם מתחלה ועד סוף, רק לרכוש לב דברים מן העם להוציא זממם אל הפעל, כמו שיעשו היום כל הממציאים המצאות טובות ומצליחים. לפנים היו גם כן הממציאים בעולם שומרים את סודם לעצמם ויעמלו כל ימיהם לריק וכמותם מתה חכמתם עמם, על כן לא העשיר העולם בהמצאות חדשות ובתקונים טובים עד שהחכמו הממציאים בדרונג, לכוון לכל המצאה חברה מיוחדת או מסרו את המצאותיהם ותגליותיהם לממלכה. הם מתו וחכמתם נשארה קנין כל האנושות. מרדכי נח, משה מונטיפיורי ובארון הירש בקשו להושיע את ישראל בכח עצמם. ויעמלו באמונה וימסרו נפשם על רעיונם ולא עלתה בידם כלום. במותם באה חשכה לעולם היהודי. העם אבר את מושיעו היחיד ויבא לידי יאוש. את זאת ראה תיאודור הרצל ז"ל ויבחר בדרך אחרת. הוא לא החל עבודת כלל ישראל עד שאסף אליו קבוץ גדול של כל האנשים הדואנים כמהו לגורל העם היהודי ולהטיב לו באחריותו ואחרי אשר מסר את אידיאלו למפלגה שלמה מסודרה ומלאה התלהבות על עצתו ושמתו והנכונים לעמד לימינו ולשמוע בקולו, אז החל פעולתו הרבה, אשר הפריאה אף לבות מתנגדיו ואשר משכה אליה עיני כל בני דורנו. הוא מת ברמי ימיו, אבל רעיונו לא אבר; הוא נמצא בידים נאמנות הממשיכות את העבודה. העם לא נואש והעבודה הלאומית לא חדלה, כי לא היתה תלויה באיש אחד, כמו שהשכיל הרצל בעצמו להגיד זאת בפירוש מראש בגלויה. אלו עשה כן הר"ר חזונייץ, ולא היה מתחיל בעבודתו עד בוננו חברה מסודרת, שתקף את העבודה על עצמה, אז לא היה צריך לצעוק, להתרעם ולקצוף וממילא לא להודיע בסוף, כי נואש, יען אין איש בא לעזרתו. הביבוליותיקה והמוזיאום בירושלם היו עומדים היום במדרגה גבוה הרבה מהמוזיאום היהודי בוויין והיו באמת מרכז רוחני לעמנו וכל דורש תושיה היה פונה שמה. ורק יען עשה את עצמו אפוטרופוס יחיד לדבר נכבד כזה לא הצליח. עתה טוב שסלק ידו מזה לאחר זמן מאשר היה מחזיק בו באמונה. כי רק עתה יש תקוה, שיקח העם את הדבר בידו ויצליח כהחברה הווינית. בחדש הזה מלאו עשר שנים להחברה היפה הזאת בוויין. גדולים ונכבדים מעשי החברה, שאין כדמותה בכל העולם והיא עמדה תפארת לקהלת וויין וליהדות באוסטריא. היא ערכה מוזיאום יהודי, אשר ערך תבל כללי לו, בלי צעקות ותלונות וכלי קריאה לעזרה את האידיאל הלאומי. עשר שנים פעלה החברה פעולה רבת-הברכה ובידיעת המטרה, ופרי פעולתה גלוי לכל הרוצה לראות ולשמוע. כשלוש אלפים ושלוש מאות סגולות יקרות, הנוגעות לדברי ימינו ולמנהגי אבותינו, צבורות במוזיאום של הח' הנ"ל בכית מספר 23 כרחוב פראשער בוויין, וגופעים מכל קצווי תבל הכאים ווינה יסורו אל הבית

הציונים עומדים מצד אחד מן האחים בני הרב המנוח, ר' שלום ה"ש ועם מפלגתו נהיה מפלגה גדולה ונבחר מקרבנו שלשה פרנסים, ראש הציונים פה ד"ר זיכרמן עם אנשי החברה, "עזרא" עושים הכנות גדולות לבחירות ונקיה, כי ננחל את הנצחון. עירוני.

פירזא. פרימי רוסיא, שהלכו רגלי מלכות, עכרי דרך עירנו כשיירות קטנות, הכרת פניהם ענתה ככ, כי בני בע"כ המה וכביתם היה להם מעמד קבוע, והקבצנות להם כמחש בכשר החי. בני עירנו קבלו את הגולים באהבה, ויהנו להם תמיכה להוצאות הדרך. מריה גדולה נגלרה בהיותם מהרונים כבהמ"ד — שהיה בית מלונם — כשביל חפץ נחון אחד. כאשר הראה אחד האכה בצע בכיכול, הוכיחוהו חבריו ללמוד מדת נח מאנשי גליצא, החושבים כמעט את החכם מפיהם והומכים, ובפרט כי לפי הנאישהתנו ביניהם בעזבם את לבוב, לחלוק הכל שוה כשוה, אין להם לריב ע"ד חפץ. שלמה שמיד

בראדי. בשבוע שעבר בא הנה ד"ר ע. י. פראט מווארוביץ, שהתמנה על מקום הד"ר ל הערצל, שהיה פרופסר לדה יהודית בנימניום בעירנו משנת 1867 עד עתה. ואף שהתמנה ממשרתו כראשיה שנת המוד, לא סר מעבודתו לבקשת ראשי עדתנו עד בא הממלא-מקומו. הוא עבד עבודתו באמונה כל הימים ואף סמודענט אחד לא חלל את השבת בנימניום בימיו. גם תמך סמורנאים עניים ויהי להם לאב. ובעתות הפנאי אסף את התלמידים המתמרים אל ביהו ויורה ודעת חנם אין כסף. גם הממלא מקומו ד"ר פראט היה אחד מתלמידיו. כיום ג' שבוע זה החל למודו בהגימניום, נקוה, כי כל מגמתו והפצו יהיה למעט בלב תלמידיו אהבה וחבה לעמנו, לדהנו ולשפתנו. ונקדמה פנוי בכרבת "כרוך הבא בשם ר"י" — מכירו ומוקירו המכרכו בשם אהבי שפת עבר

עזר קעניג. מורה ביה"ס.

טרנופול. מועצה עירנו החליטה, לשכלל את עירנו ולמעת נן על מקום מגרש-הירק העובר לרחוב הרגים, רחובות אחדים ישנו את תפקידם, שהיה להם עד עתה, והשניים האלה הם לא למוכה אחינו, כי החניות ובתי המזונים לא יהיו מכונים למקומות החדשים. וזה נוגע למאות יהודים, אשר בגלל השניים יאבדו פרנסתם. זה פעמים רבות עלתה ההצעה הזאת על שלחן ביה-המועצות וע"י המהאזנה והבקשות, שערכו הסוחרים, נתנה להם ארכה ועתה החלט הרב ואין להשיב. עתה יובלו אחינו לשאוף רוח צח, אבל לא רוח חיים. — בעוד ירח ימים ושאלת הבחירות ליועצי העיר תעלה על הפרק. הקנדידים הרוצים להבחר יראו אותות הכנעה ויכתיחו לנו הרי-זהב, כי ישתדלו המיד למוכתנו. ואם אך יבחרו כס יפנו לנו ערף, כאלו לא ידעו איהנו ויעשו מה שלבם חפץ. ואם יבואו לבקש מידם טובה יאמרו, כי אין כיכלתם לעשות או יצאו בהכשתם לבד. זהו טפוס הנבחרים אפטרופים עמנו, אשר אנחנו מרכיבים על ראשינו לשאת עלנו. הו"י מהי תבא עתה, אשר ידעו אחינו לבחור בנאשים, אשר לא רק מוכתם, כי-אם מוכה אחיהם ידרשו, — פרנסי הקהלה עשו בעירנו מונפול חדש, מפני ההוצאות היתרות על ההכנסות. שברו רחיים ותחת ידם ימנר הקמח לפסח. הקמחיים העניים בודאי לא ישחקו עתה להוצאה החג מהקמח של פסח והאנשים הבינונים, אשר לא לקחו עד הנה עזר מקופת "קמחא דפסחא", מוכרחים יהיו לקחת, מפני העלאת השער. ובכח תורתנו אסר הב"ד את כל הקמחים להמציא שיבואו מחוץ. איש יהודי.

מכתבים מאונגריא.

מעמעשוואר. מעטים מאד הידיעות, הבאות בעתונות עבריים על אדות יהודי אונגריא. לכן כבואי הלום לרגלי מסחר, אמרתי לתור ולדרוש אחדי היהודים היושבים פה, והנני בזה לתת לפני קוראי "המצפה" תמונה נאמנה, מיושבי העיר הזאת. מספר יושבי העיר ככלל היו לפי ספירת העם האחרונה 54000 איש. מוצאם מגוונים ומשכמים שונים ובאלה נכללו גם ארץ יהודים. העיר נחלקה לשלש חלקים: עיר יאָועף, עיר החרשת, ועיר המצודה. רוב היהודים יגורו בעיר החרשת, יען פה ימצאו מחיתם. היהודים נחלקים לשלש קהלות. הגדולה בהן היא הקהלה "סמאטום קוא" האוהים לפי תעודתם בדרך המצוע, אבל כמעשיהם אין ביניהם ובין רנאורים רק שנוי השם בלבד. יען ראשי הקהלה עם הרב-הרקטור שלום לא ישימו לבם אל העבודה הצבורית ולחזוק היהדות ורק הבחירות והכבוד דתלוי בהן מגמת נפשם.

להם אין כל חברה, אשר האגדים לעשות דבר מה לשיבת היהדות, גם אין להם כל ביה-ספר ובניהם יגדלו בכ"ס של המאדירים ללא תורה ולרא הכמה וכאשר יגדלו יפנו עורף ליהדות כולה, יען גם מאבותיהם האוחזים ביהדות, אינם לומדים יותר מאשר ללכת להתפלל בר"ה וביוה"כ ובזה הלוי כל יהדותם. לא כן היא הקהלה הארתורקסית. לה כמאה חברים, רב מיוחד, ביה-כנסת נהדר למראה וביה מרחץ. גם יסרו להם בית תלמוד-תורה. והקה מובה נשקפה לו, אם רק ימסרו הדבר למנהלים טובים, היודעים את אשר לפניהם, לשכללו ולהרים המפעל הטוב הזה. כי רכה העזובה עד הנה שינה מזו היא הקהלה הספרדית המצטרה מאד והמיוחסת במינה. לה "הכס" מר בניציון קוהן, ביה-הכנסת מפואר; אך מספר החברים יצערו מיום ליום והסבה הראשית היא כפי שהגיד לי החכם, שאין להם כל מטרה או עבודה, אשר האגדים. כל אחר פונה לעסקו בכל ימות השנה ורק פעם אחת בשנה יבואו אל בית-הפלתם להתפלל. הקהלה האחרונה היא העתיקה מכלם. היהודים הספרדים היו הראשונים, אשר השיגו הרשיון להתישב פה. בתוך יתר הדברים העתיקים שראיתי פה הראוני מכתב תורה בחתימת יד משה מאנטיפורי ז"ל, אשר שלח להם על ברכתם ליום הולדתו השבעים. הכתב הזה יקר להם מהין. סירוניהם המה כתרנום ספרדי, אף שרובם כבר שכחו השפה הזאת והם שומרים אותה לזכרון הימים הראשונים. יעקב שמענער.

מכתבים מבלגריא.

הרב הכולל בבלגריא, ד"ר מ. עהרנפרייז, הציע למנהלי הציונות, שיהנו סכום כסף שנתי בעד הדפסת ספרי עם בלשון ספרדית, כבדי שיקראו הספרדים ממכתב טובי הספרות העתיקה והחדשה. ואחרי ההבטחות הרבות, שהבטיחוהו לקום הצעתו, לא שמרו מוצא שפתם. לא פעם אחת ישתים דרש הרב הכולל מאה ועזי הקהלות הספרדיות, שישתדלו ליכר פה ביה-ספר למורים מוכחים, אשר שחרונו מרגש פה מאר, אך מדי בואו כתביעתו הנחוצה והצודקת קמו לנגדו מנהלי הציוניה במענות ומריבות במכתבי העתים היוצאים פה לאור בלשון ספרדית ויוביחו בעות שכלם, כי אין כל צורך ותועלת בכתי-ספר למורים וירפו לבות ועדי הקהלות למאות שאלתו, כשנה אחרי בוא הרב הנ"ל, לכהן פה בתור רב כולל לבלגריא, החל להוציא לאור עתון שבועי בשם "חצוויקא יודאיקא", אשר חצוי היה כתוב ספרדית וחצו עברית, כבדי למשוך את לב אלה היהודים הספרדים, המכנינם עוד מעט שפתנו, ולהרגיל גם את המורים בכתי-הספר העבריים בקריאתו ולהניעם לאט לאט, שילמדו לכתוב בו מאמרים. אבל מנהלי הציונות לא ימצאו בו כל חפץ ורא שרחו להפיצו בין החברות הלאומיות וימאנו לתמוך ויחלל אחרי זמן קצר מציאת לאור. — הנה יפלא בעיני הקורא, שמנהלי הציונות יעמדו לשמן על דרך החפצים להרבות השכלה לאומית עברית בין היהודים הספרדים. אבל יש סבה פשוטה לזה והיא גלויה לכל אשר יביט בעין פקוה. רוב מנהלי החברות הציונות בארץ הזאת הם התלמידים המבקרים פה בכית המדרש הנובה, אשר בימינועוריהם לא למדו שפת עבר ולא ידעו מאומה מתולדות ישראל. רובם גדלו בימי ילדותם בכתי-הספר של כ"ה, אשר שם לא הביירו לדעת ערך היהדות, כי בכתי הספר של כ"ה מגדלים צרפתים יהודים ולא עבריים, אין מגמתי ח"ו לפגוע בכבוד חברה כל ישראל חברים ולהקטין ערך מפעליה הטובים. יידעו אנכי להוקיר עבודתה הרבה כמעשי הצדקה, אשר הוציא לפעולה ידים לכל אחינו האמללים בארצות הכל. אבל האמת נתנה דהאמר, שעל ידי המורים הנוטים להתבוללות, שהיא מפקדת בכתי-ספר, הכהיד והשמיד את היהדות וממעישה את תומכיה ומחזיקיה. מודרכי חניכי בתי הספר שלה נובל להוציא משפט צדק, כי הרוח הצרפתית דחודרת כלב נערי ישראל, מוקה ליהדות ונורמת לה דעה יותר מהרוח הגרמנית המפעמת בלב היהודים יושבי ארץ אשכנז. הלא רואים אנחנו מעשים ככל יום, שהציונים באשכנז מוקירים שפתנו וספרותנו וידיעת דברי ימי ישראל. מדי יום ביומו שומעים אנחנו, שמצב החברות הלאומיות שם הולך וטוב, מתפתח ומתחזק בין במקצוע הרוחני, בין במקצוע החמרי. הלא עוד בימי המאה שעברה, אשר אז רוב אחינו באשכנז היו שקועים במצולת ההתבוללות, יצאו מקרבם חכמים, אשר הנדילו חין ערך היהדות על יריספריהם וחקירותיהם, כעת שיהודי צרפת הכינו או על היהדות כעל מטבע פסולה, שהחלה לעבור בשוק, ומפני שהיהודים בארצות המזרח בזמן הזה מעמנו כלם מההשכלה הצרפתית, על בן ימשכו ידם מהחזיק בהיהדות ואין להם גם

כל חפץ בידיעת שפת עברי בדברי ימי ישראל וספרותה. זהו לפי דעתי הטעם הכרוה. וככה הם גם מנהגי הציונות פה. הם גדלו לצרפתים, בעלי דת משה" ולא למדו לחבב את היהדות ודעותיה הנשגבות, על כן אינם מקרבים גם אחרים תחת כנפיה. ונוכל להמליץ עליהם מאמר חז"ל: "רבי לא שנה רבי חייו מנין קי?"

ממצב הציונות בבלגריא במקצוע הרוחני אשר הארתי בזה, עלינו להוציא כלל הגרול להלכה ולמעשה לכל חובבי ציון בכל מקום שהם, שישומו המיד באגודותיהם אלופים לראשם רק אנשים, אשר יבס תמים עם ה' ותורתו, המוקירים את היהדות, היודעים שפת עבר וספרותה והמגדלים לה אוהבים ורעים. כי אנשים כאלה היו המיד שומרי הרוח הלאומית העברית והם יצרוה לנצח, לחזק רוח שאיפתנו על דרכנו בקדש קדימה.

Dr. Z. Rabbiner.

מתולה. זה שנים רבות, שלא היה לנו סתו של גשמים מרובים, כבשנה הזאת, מראשית החורף, מזמן רביעה ראשונה עד עתה. הגשמים יורדים בעתם ובשפע רב. ה' פתח לנו את אוצרו הטוב את השמים, כתשלומים על מעוט הגשמים בשנים הקודמות לרות ארץ ומלוואה. — כל האברים אשר במושבתנו מדורים עתה בעבודתם בשרה. זה חורש וזה חופד, זה לוקמ אכנים וזה מתקן הגדר, זה נוטע וזה עוקר וזמורה זה, כולם עובדים בזריזות ובחריצות, לא יפריעם הגשם השוטף והקור החזק, ואמנם מקיים אנחנו לשנת ברכה ככל יכול האדמה ופרי העץ, ובחידוד לעצי הזית, מפני שהקור יפה לזהים (כך מקובל בין הפלחים). ופני כל אברי מושבתנו מפיקים רצון וששון והקיה טובה.

ביום א' העבר הייתי בצפת ונתכבדתי להראות שמה עם האדון פאול פ. דייטש. האומר שהולך הוא רגלי סביב בדור הארץ, הייתי אתו יחד בהומעל "הגלילי", וכמעט מכל פנות העיר נהרו רבים מכל המפלגות, לראות את פני האיש הנפלא באמץ רוחו. הוא ספד לפני הנאספים כמה מאורעות ומקרי סכנה, שקרו לו בדרכו. דבריו וספרו הפליאו את כל השומעים. וביותר התענגו לשמוע מפיו, כי מלבד מה שהוא איש מלומד בחכמות מדעיים יש לו ידיעה גם בספרות העברית והוא ציוני נלהב. כלל ב' ערך האדון מאיר מאשויעף משהת לכבודו, ובהוך המעודה נאם ציוני ויעורר את הנאספים להתנדב לאוצר הלאומי. ביום ב' בכקר הלך לדרכו לדמשק, ויעבור גם דרך מושבתנו מתולה ושאר המושבות.

ובדרך אנב אחשוב בצדק, כי לא למותר יהי, לספר לפני הקוראים מה ששמעתי בצפת על אדות מקרה מעורר שחוק מכאיב לב, שקרה שמה. חכז"ל ספרו לנו על-דבר משפטי-סדופ (סנהדרין ק"ט ע"ב) וז"ל: "דפדע ליה לחבריה אמרו ליה הב ליה אנרא דשקיל לך דמא". וכעין המשפט הזה ממש יצא לאור באחד מן הכוללים בצפת, וזה הדבר: לאיש עני אחד גרעו הממונים איזה סכום מהחלוקה שלא בצדק. ויהאונן האיש ויתמרמר ולא היה שומע לו. מה עשה? הלך ויערך מכתב-קובלנא אל האמריכל על אדות העול, הנעשה לו, ובעינים כלות ומיחלות חכה האומלל עדי תבא הפקידה מגבוה, להחזיר לו הגרעון, ולבסוף והנה מתלאה: פתאום ביום בהיד אחד בכקר והנה על דלתות כל בתי הכנסיות ובתי מדרשות ובתי מרחץ (להבדיל) הדבקו גליונות גדולים באותיות גדולות, העתקה ממכתב המענה, שהגיע מגבוה... בזה"ל: "אני פוקד ומצוה (גורת מושל חידוי), לקנום את ר'..... ולנכות לו מהיאקם עשרים קרונען, כשביל שהרהיב עזו להתאונן על הממונים שלי וינגוע בכבודם. למען ישמעו ויראו ולא יזידון עוד, לכתוב כפראים האלה". (כפתוד ופרח!) ועל החתום בא הוא... בעצם חתימת יד ממש. ממילא מובן, כי הממונים לא התעצלו ח"ו, וימלאו את הפקידה הזאת ביהר שאת; ותהום כל העיר למשפט החרוץ הזה: "הב לי אגרא דשקילו לך דמא". ויהי רעש גדול בעיר. כלם שוחחו וישתאו וישתוממו, שרקו ויחרקו שן, ורבים שארו להומם: האם כן גם עשה האמריכל, רגנא קנאת ה' ויקנום את ארה האנשים, שנכשלו בחטאים יותר גסים רח"ל?... הלא רבשתנו ולכלמתנו הרבר להפך, כי רוקא האנשים האלה מקבלים שבר כפנתם.... הו"י מי יגלה עפר מעיניכם שקראי, שקרוראי זיפי ומצלי דינא. (סנהדרין שם) וראיתם ויש ריכם ועצמיתכם בדשא הפרחנה, כי גם בזמן הזה מחקים את משפטיכם

המלאים יושר ורחמנות... זה פרי העבודת ושלפת הרוח, אשר החלוקה נוטעת בקרב מקבליה. אמנם כבר הגיע העת לעשות איזו תקונים בדבר אכן נגף זה המונח על דרך התפתחות ישוב ארה"ק... ואף אני אינני מתכוין להזות דברי אלה, לא למעלה (בנגד הגבוה...) ולא למטה (בנגד הממונים...) אלא במצליף.

מקור ומרחוק.

מספר האדבוקטים בקראקא 114; בהם שבעים יהודים וארבעה וארבעים קתולים. ככל יתר הערים בגליציה המערבית ישנם מאתיים וארבעה אדבוקטים. **„דרכי המים“.** המניסטר הקודם לענינים הפנימיים באוסטריא קרבר רצה להשקיע את מריכות העמים ויגיע לפני מועצת הממלכה את דבר חפירת תעלות גדולות, אשר אניות תלכנה בהן ותחברנה את כל מדינות אוסטריא מן הקצה אל הקצה. בתעלות האלה מצאו כל העמים תועלת, כי מלבד תשמישן העקר, שיוכלו להעביר בהן משאות בזול גדול, הנה תהיה עבודה למאות אלפי פועלים רעבים שנים אחדות. מועצת הממלכה הסכימה להצעה וגם הבית העליון והקיסר אשר אותה ולא חסר רק ההוצאה אל הפועל. וזה שנים אחדות השמיטה הממשלה את העבודה. ועתה מצאו המניסטרם החדשים, כי מוס גדול בהצעה: הכסף הנועד לעבודה מצער מאד ולא יספיק לבלותה. כן גורל הצעה שלא לשמה. כי לא בשביל עצמה זממה ממשלת קרבר את העבודה. כי אם למען יסתום כזה פיות מפריעי עבודת הפרלמנט.

תנועת הגט באוסטריא. אחת מתוצאות פרישת האשכנזים הלאומיים מן הקתולות הרומית היא התנועה הרבה, שקמה באוסטריא. לכמל את אסור גמי הנשים, אשר בממלכת אוסטריא ע"פ הרת הקתולית. הדורשים זאת מוכיחים, כי האסור גורם תקלות רבות בחיי המשפחה, רכבות בתי אבות אוטללים הם בעבור זה, הוא מקור הזנות ומסחר הנערות, ורכים נמנעים מקחת נשים בגלל אסור הגט. הממשלה תהיה מוכרחת לעסוק כזה במקור. חזרה לסודרה. הגראפית מונטיניווא — אשתו הגרושה של מלך זאכסן — נתגרשה, בידוע, על ענבה אחרי איש זר, שכרחה עמו, והיא גרה עתה כפלורנץ באיטליא, ארובתה נתנה לה מכית המלך כתנאי, כי תלך בדרך הישר ולא תגרום עוד כושה למשפחתה! עתה נודע, כי חזרה לסודרה והיא עונבת אחרי הגראף הצעיר גואיטשארדיני, מלך זאכסן שלא לקחת ממנה בחזקה את הילדה, שילדה לו אחרי שלוחיה.

מלקות. המצב המוסרי בארץ דניא הוא כפי הנראה נמוך מאד. למרות הקולטורה האירופאית הגבוהה, שהתפתחה בקרב העם הגרמני הזה, כי לולא השחתת המוסר הנורא לא היה הפרלמנט שם מחליט, לשוב לקבוע ענש מכת מרדות בעד חטאי הבאה וזנות.

יהודים בפרכמנט האוסטריא. כיום ו' שעבר חרץ הכמר שייבער בפרכמנט האוסטריא את לשונו על היהודים. במשפחות הישנה המיוחדת לכל שמנה נגד היהודים הוביח, כי כל התקלות והפרעניות הנאות על העמים, מיד היהודים הן. היהודים כופים את כל העמים, לקבל מהם את רעיונותיהם. כל העמים מתקוממים נגד רוסיא, למען עשות רצון היהודים. האשכנזים הכאומיים (האנטיסמיטים) מספגות שגור וואלף) מתפרצים נגד הקתולות בדבר היהודים. הסוציאליסטים נלחמים כלואיגר בפקודת היהודים. את הריב בין האשכנזים והסלבים כראו היהודים, למען ישכחו אותם ויניחום. הוא רורש שהמניסטר גאומש לא יקבל תורה מירושלם ויפרוק מעליו ומעל אוסטריא את עול היהודים. — כרית כרותה לצורריו שיכברו ממשות או שגעון.

קאשוט והרבי מסיגעט. להיות עתה פראנץ קאשוט לגבור היום נכון להזכיר הגדה ידועה, שמשפטים עליו. אמו האמינה בהרבי מסיגעט. פעם הלכה עם כנה הקטן פראנץ אל הרבי, לשאול בעצתו, כי חיה חיים בלתי

מאושרים עם כעדה המורד לאיש קושאט. כבקשה את הרבי שיכרך את בנה, שאל אותה על תכונת הנער ויכרכו כפסוק זה: נתתה ליראיך גם להתנוסס מפני קשט סלה. הכונה שייטב ליהודים כימיו באונגריא. יעקב שטרנבערג.

משפט הומל. דברי הקטינורים בסוף המשפט היו מלאים זעם. משמחה, כזב ועקול הישר. למרות ההוכחות הכרורות, שהוכרו בשעת המשפט, כי כל דבר האשמה על היהודים שקר בריו כזדון; חזרו המה על כל האשמה וידרשו, שיורה בית הדין הלכה לעם, כי אי אפשר לרוסים להנצל מכף היהודים רק בשוד ורצח וכי הפרעות ביהודים הנה צרך נחוץ לעם הרוסי, להגן על עצמו. — תוצאות המשפט הן: שלשה עשר יהודים ומ"ו נוצרים נאשמים יצאו לחפשי בתוך הנוצרים החפשיים נמצאים רוצחים, שהרגו יהודי כעדים והתראה. למאסר חמשה חדשים ועשרה ימים נשפטו י"ב יהודים וי"ב נוצרים. אשה יהודית הנה כץ נשפטת למאסר שני חדשים ועשרים יום. למאסר עשרים יום נשפטו ששה יהודים וארבעה נוצרים. הסך הכל הוא כך: הנוצרים קמו על היהודים להרגם ולכוז רכושם בצדיה תחת מחסה הפוליציא והצבא, שהשתתפו בפרעות וביה"ד האשים כמעט רק את היהודים, (כי כל דבר המשפט סכב על זה) על עמדם על נפשם ולא נתנו להרוג בהם חמשים איש, כמו בקישינוב, רק עשרה. וכסוף יצאו לחפשי י"ג יהודים ומ"ז נוצרים, חיבים יצאו י"ט יהודים ורק מ"ז נוצרים, בעוד שהרוצחים והשודדים היו כמה מאות. — משפט ארבעה יהודים וי"ב נוצרים עוד לא נגמר. — היהודים יעדרו על המשפט וב"ד גדול ידון שנית בדבר. לע"ע החליט ביה"ד להציע לפני המניסטר למשפטים, שיגרע ע"פ הקיסר את ענש כל הנאשמים. — ביה אדבוקטים כפטרבורג משתדלים לאסוף אספת מומחים, להועיט על אדות משפט הומל ועל העול שנעשה בו.

הנסיך ווקן היהודי. אברהם רודאי עשה מלאכה כחצר הנסיך קאיקוטוב במחוז רעציצא. כאמצע העבודה נגש אליו הנסיך מאחוריו ויאחו בראשו ויכרות את זקנו הארוך. היהודי קבל על הנסיך כבית-דין. ליהודי היו עדים, כי כרת הנסיך את זקנו כיד חזקה והנסיך הביא עד שטר, כי ככיתו התנה עם היהודי, כי יכרות לו את זקנו והיהודי הסכים. הנסיך יצא זכאי מביה"ד. העתון הרוסי „סעו זאפו קראי מעיר על זה: כי התנה הנסיך עם היהודי, כי יהיה הנסיך העשיר נלכ ליהודי העני, תנאי כזה קשה להכין. המסרה הזה מזכיר את הגדת המדרש, כי המן גלח את מרדכי.

הרוני היהודים כווארשא. כעתוני ווארשא נרשמו שמות י"ז יהודים, אנשים ונשים, בין ההרוגים כעת המרידה.

הנחות ליהודים ברוסיא. הממשלה במלה את נזרת פלעהווע, שאסר ליהודים לקנות יערות לכריתת עצים ברוסיא הפנימית. הממשלה מצאה, שהאסור גרם הפסד גם כעללי האחוזות, כי אחרי שרק נוצרים היו רשאים לקנות, הורידו את מחיר היערות. — הממשלה עוסקת עתה בהצעה, לכמל את מס הכשר ומס הנזרת של שבת, שהיהודים משלמים כממשלה בשביל כדבלת צרכי דתם. לכלבלת צרכי הקהלות יקבע מס אחר. — עלתה כמחשבה למנות יהודים לפרופסורים כבהמ"ד הגבוהים ולפקידי המנסטריוס לחנוך.

נזרות קשות משל רומניא. נזרה שגזרה מלכות פרוסיא ברוח אנטיסמיטי על היהודים ולא נזרה מלכות רומניא, גוזרים עתה באונגריא רכנים יראים וחרדים על קהלותיהם והם מסייעים כזה לאנטיסמיטים. בתקנות החדשות, שיציעו בקרוב כאספה הגדולה של הקהלות הארתודקסיות באונגריא, נמצאת תקנה, לפי האמור בסוגרס „וילקט יוסף“, שלא תוכלנה הקהלות לקבל שו"כ יליד ארץ אחרת (כלומר גליציא). מפני מה? תשובה על זה לא נוכל למצוא כנמוסי היהדות, כי אם — כנמוקי האנטיסמיטים באונגריא, המשתדלים בכל עת לסגור גבול אוונגריא בעד גולי גליציא. האמנם רוצים הרכנים לחנוך בזה למאדיארים? לא נוכל האמין בזאת. נראה איך ידובר על זה באספה. כנודע נזרה ממשלת פרוסיא גזרה כזאת, למען לא יביאו יהודי המזרח רוח חיים חדשה לאשכנז באופן שהתבללות היהודים וכליון היהדות יתאחרו. כזאת

דורשים גם המאדיארים. למען יקל להם לבלוע את היהודים אל כמנם הרחבה. **לאמריקה הדרומית.** 850 יהודים מרוסיא הדרומית נסעו כימים האלה דרך אנגליא לאמריקה הדרומית. הרב וערתו. על אדות הידיעה בשם הזה, שהכאנו בגליון הקדם, ע"פ עתון אשכנזי, ע"ד הרב הכולל מכולגריא, ככלנו מלשכת הרב הזה את ההכחשה הזאת: הידיעה אינה נכונה. אספת הקהלות ככולגריא לא היתה ולא יכלה אספת החלטים החלטות. הרב הכולל הזמין אספת הקהלות לסוסיא, לדון על הסתדרות הקהלות. אך לא נקהלו צירי שני שלישים מכל הקהלות (כ"ב מלי"ג קהלות), על-כן עזבו צירי שבע קהלות גדולות ובתוכם צירי סוסיא את האספה והרב הכולל כמל את האספה כמדם התכוננה. צירי תשע קהלות סגנות, שקצתן כמלו ע"י המלגראף את שליחות ציריהן, התאספו אחרי כמול האספה ככית פרטי ומבלי היותם בא"כח קהלות החליטו החלטות שונות, שאין להן כל ערך.

תחית הרת באנגליא. כאנגליא התעוררה תנועה להחיות את נפשות העם הנוצרי כרגשות דתיים. לתכלית זאת משתמשים העוסקים כזה בזמרה. הם מקהילים קהלות גדולות של רכבות עם ומקהלה של ארבעת אלפים משוררים יזמרו לפני העם זמירות מעוררות. כראש התנועה עומדים שני כהנים מאמריקה: מוראי ואלכסנדר. שרי כהנים כאנגליא הסכימו לאגימציא הזאת. מאות אנשים יראי אלקים עומדים תמיד נכונים, לעזור בעצה ותושיה את כל הרועה כתשוכה ומאות מיסיונרים סוככים מבית לבית ומטיפים מוסר ויראת שמים. יש לחוש שבתנועה הזאת ילכרו יהודים להמיר דתם, כי גדול כח הזמרה. **מלחמה בסוחרי הנערות.** שלשה מעשירי היהודים בני-יורק קבלו על עצמם, להסיר חרפה מעל ישראל ולהלחם ככל מאמצי כהם כסוחרי הנערות, שכמעט כלם יהודים. לתכלית זאת שכרו מרגלים, לארוב על הרשעים ולמסרם למשפט. עשרים עושי תועבה כאלה כבר מסרו לדין.

קלמן: מדוע אחת לבייש בנר קרוע ובלוי כזה? זלמן: התרמה כי אין לי בנר אחר? קלמן: ומדוע כאתלכשהו? זלמן: יען הוא נרוע עוד יותר מזה.

משדה הספרות והמדעים.

מה הוא ילד?

כאשר התחילו העתונים הרוסים למפל בדבר טקוני בתי-הספר, הביא הסופר „דווישניץ“ כעתון „רוסיא“ שלשה מכתבים, הגיוני רוח אבות, שקבל כמענה על שאלתו: מה הוא ילד? את תכן המכתבים ההם, עפ"י סגנונם ורוחם, הגני נותן כזה כתרנום-חפשי — ישמעו העברים וידעו גם הם!

האחד מתחיל כסגנון זה: **„אלמלי הצעתם לפני שאלה: אם מאמין אנכי כהשארת הנפש, כי אז לא חשכתי אף רגע ועניתי לכם: כן, מאמין אנכי. אינני מטיל כל ספק כזה, אני רואה זאת בעל-לי. ילדים — זוהי השארית-נפש בלתי מופרכת. זכרי לא יסוף מפי זרעי עד עולם: אם רק ילך לי — לא מתי; החלק היותר טוב שכי חי וקיים. — נער הייתי גם זמנתי, סבלתי ונשאתי הרבה, עבדתי כזעת אפי חשכתי ובנתי לי מגדלים שונים; ואולם רעיונותי היותר טובים, אשר על אדותם חשכתי כמשך ימי חיי, אנחיל לכני אחרי! רמון יש לי כמחי, הקליפה אזרוק והתוך אשאיר... ואתם התכוננו, הקשיבו נא: רק את בחיר עשתנותי, העדיות שכמחשבותי אנחיל לכני אחרי! כלנו, כנערינו וכזקנינו, נדע כי יש אשר כחיים נחוץ גם לבזב, להצמיד מרמה ולדבר אחד כפה ואחד כלב, ובכ"ז אין גם אחד שיהיין דהניד: בני ראה דרכי הכוב — וחכם! אכל אנהנו מדרכים על לבו: „מדבר שקר תרחק, בני, אחוב את האמת!“ — הנסיון היותר המר יורנו ג"כ, כי להחליק לשון ולדבר**

בשפת חלקות לא ירע להאדם מאומה — אדרבה! אבל אנחנו מברכים על לב הילד:

„אל תחנוף, שקץ תשקץ את החנופה, כי חרם היא!“

דאמנם טוב לרדוף רק צדק ויושר בחיים? האין אנו רואים להפך, כי ישנם לכאורה דברים מכווערים ובלתי מנומסים הכביאים פרי ושכר טוב בחיים? ובכ"ז לא נגיד לבנינו: „היה להוט להוציא תועלת גם מבר ברע; השתמש לעת מצוא גם בתרמית ועון. בעושק ובמרוצה ובכל דרך פשע, יען כי מנהג עולם הוא לרמות איש את אחיו, למען יוכל עמור במלחמת החיים הקשה. החכמה היותר גדולה היא להוציא גם מעו מתוק...“ אנחנו לא נחך את הילד „צפ“ חנוד מנוסה כזה: אנחנו מתאמצים רק למען חכמה ומוסר בלבנו, להתרחק מן הכעור והדומה לו, אשר לא בכל פעם מביאה הוראה כזו תועלת ככנפיה ועפ"י רוב גם מזקת לתחבולות האדם. מדוע ולמה? הן אם רוצה אני באושר בני, בהצלחתו לעתיד כבוא, אם באמת חפץ אנכי להקל מעליו נמל משא החיים, הרי עלי לתקוע ולהריע באזניו בלי הפסק: יעשה מה שתעשה, בני, אל תבוש מפני כל רע, להשיג מקור חיים; והמקור — אחד הוא, אם יהיה מקור מרוב או נרפשי... קנה כסף — זאת היא תורת החיים בלה; קנה, ממך, יצא, אלוהי הטיב לך יעמודי עולם. היה בשוח, כי אם רק יהיה לך כסף, אז לא ישאלך כל איש איך ובאיזה אופן בא לך הכסף. העיקר דק להיות מהיר וחרוץ, לבלתי נפול בפח, ברשת, הוקר דגליך מבוך בחברת אנשים, שההצלחה מראה להם פנים זעומים. אל נא יהיו עניים באי ביתך ואז תהיין לגשת לאיש טובע, פן ישווק נם אותך אחריו וירדת עמו חיים שאולה. סוף דבר, חכיבי, השכיחה נא לשנים כסות על מעשיך, שים סתר פנים לך; שא קנה והילל לשכר רעך למראית עין, נודה לו והשתתף בצרתו — כי זה כל האדם. אל תחשוך לדבר דברי נחומים על לב נשבר, יען כי דברים רעים יכולים להביא לך טובה בחיים...“

מדוע אפוא נעשה כזאת, כי תחת להביא עצות טובות כאלה בלב הילד, מרכיבים אנחנו בתוכו דברים הרבה, אשר כל תועלת ממשית לא יביאו לו בחיים ואשר עפ"י רוב יתעבו לו גם לששן? מדוע ולמה? אני מוסר רכני דק את „יצר הטוב“ שבי, את בחירי רעיונותי, את מחשבותי הטהורות, המזקקות, אשר לא ימחו לנצח. הנני מתאמץ רק, כי חלק נשמת הרוטמה תשאיר בת אלמות ותהיה חיה בכני. זאת היא מטרה בלי כל הכרה פנימית להשאר הנפש... ואני פנטליון בתמונת זעיר אנפין, הרוצה להפיח רוח חיים בגלמו היפה; גם אני רוצה לעשות ככה, למען יהיה רוחי אחרי מותי. לי יש רעיונות, חלומות, איריאלים; אני לא אראה תוצאתם, אבל הוא, בני, יוכל היות, כי יזכה לזה, ואם לא הוא — בנו אחריו, כי גם בני מצדו ישתדל להביא בו אותו הרעיון, שאני הבאתי בקרבו. ואז, בעת אשר הרעיון שלקח את לבי, יצא לפעולות, שוש תשיש נפש נכדי ויקרא בקול: „עוד אביאבי השתעשע ברעיון הזה; הוי מי יגלה עפר מעיני!“ אז תחינה העצמות היבשות — „השארת הנפש...“ הרי שומעים אתם בכל פעם איך יאמרו הבריות: קלסתר פניו של זה דומה בכל לפני אביו המנוח. עצם מעצמו בשר מכשרו! הן זה חלק אדם. שלא ימות לשחת, אף כי כבר עלו עשבים בלחיו, נשמתו נתגלגלה בנשמת בנו. הקמצו רוצה, ישגם בנו לא יפזר כסף ויחיה בחשבון, והנדיב יפיל, כי גם צאצאיו אחריו יחוננו בלב-מתנה כמזה. ככה הוא בתכל; הכל חפץ להשאיר לו שארית, יד ושם. הכל ימאן למות ולחלוף כליל... ובטורי אלה הנני חושב לצאת גם ידי חובת

שאלתכם ע"ד בתי הספר. כי מה אני דורש מכם? רק שלשה דברים אלה: למען בלב הילד דעת, אהבה למדעים ויכולת ללמוד ולהשיג את המדעים. ואם רק ישיג חכמה במדה ידועה, אז ממילא תתעורר בקרבו גם האהבה לה. אהבה — זו השכלה. רק את הדבר האהוב וחביב לנו נוכל לדעת ולהבין. רק הדבר הקרוב לרוחנו אותו נאהב. לאהוב איזה איש צריך לדעת בתחלה את תכונתו ורוחו. ביון שאנו יודעים את הליכותיו, שאיפותיו, מנמותיו, את כל התלאות וההרפתקאות שעברו על ראשו — אז נוכל לחוש אותו, לאהבו ולכבדו ולסלוח לכל עונותיו, אשר אכלמלא ראינו אותם בטרם ידענו אותו, אז נדמו לנו בהרהר ולא יכלנו סלוח לו. רק כשנדע אותו היטב, אז נחפוף לעזור אותו — ונאהבו. וכמו כן גם משפט עם, מדינה שלמה — חקה אחת לכלם! למדו דעת — ותאהבו. על כן גם התירים אוהבים ביותר את העם, שלמדו לדעת אותו לכל פרטיו ורקדוקיו. יפיעו נא גם בתי-הספר רק דעת מתוכם — ודי. והיה כשידע בני את קורות העם, הסתוריותו הגדולה, ספרותו ואפני חיו — אז ממילא יאהב אותו ויהיה לו לאח נאמן. ואולם בנוגע להדברים „היותר נשגבים“ ויותר נכבדים — את אלה הניחו לי! מובטחני, כי הוא יראה אז עולמו כאשר רואה אני, וכאשר אלך ואיני — אז ילך גם הוא כאשר ולבתי אני נשמתו תחלוף ותעבור בגופו הוא. רק ידיעה ואהבה צריכים בתה"ם להפיץ מתוכם, יותר לא כלום. כל הדברים האחרים — חובת ההורים, חובתי אני. הניחו לי בעצמי לדאוג ע"ד נפשי ורוחי, ואם אין לאל ידי להעביר את כל הקדוש בעיני לידי אחרי — למי ולמה אני עמל?...

השני הביע את רוחו בברכים אלה: „ילד — זה אסוף, מעות שדרוש לתקן...“ ואחרי הוכחות ועובדות, אחרי „מענות ותביעות שונות, שקצר הגליון מהכילן, מסיים הוא את דבריו לאמר: „ובכן, שאלת בתה"ם היא — שאלה פשוטה מאד. העיקר רק לספות את הילדים בידעיות נחוצות, שמתן שרכן בצדן. אני מטעים את רכני: למדו אותם איך להשתכר פת לחם, או בשנוי לשון: האכל מאין ימצא? למדו אותם רק דברים, אשר בעדם יוכלו להשיג ארוחה, לקנות ספידוסים. אבל היריעות האחרות, היותר יפות והיותר אסתתיות ורו הלאה, כי מאפע הן ואינן שוות אפילו ערקתא דמסאני. רק על הלחם והדומה לו יהיה האדם! הרי יודעים אתם כי „יוסף דעת — יוסף מכאוב“ ולא לחכמים לחם, ולמה לנו כל הצרה הזאת? מדוע נביא בדינו שואה כזו על ראשי לדינו? הרחמים אין בתוכנו, או עצבינו נחושה, לבלתי לחוש את עמל בנינו? משל למה הדבר דומה: לתינוק היושב בערמת נמלים הלוקקים את בשרו ומוצצים את דמו... ועוד אתם אומרים, כי עלינו לערן ולרכך את הבשר בחכמה וברעת? הלא מתחייבים בנפשותיהם אנחנו! זקוף זה על שום מה? על שום שירגישו יותר את העקיצות והדקירות?... אם חטאנו, עוינו, הוצאנו דבר שאינו מתוקן — למצער אל נא נגדיל, אל נא נעמיק את הפצע!...“

וזה תכן המכתב השלישי: „ילדים — זהו מס התאווה, המורס לאוצר הממשלה; אלה המה תשלומי ארבעה וחמשה בעד נשיקות האהבה... הנני סוכן של חמר בלתי מעוכר; אני ממציא להממשלה ילדים, והיא, מצדה, מכנה מהם דברים שונים הנחוצים לה, כמו סקידים, שרי-צבא, אנשי צבא, ספקחים, מורים וכו' וכו'. הן על זה נוסדו בתי האולפיים! ואני, כסוכן

של חמר בלתי מעוכר, הנני עומד מרחוק. מפרתי לזמן ידוע את החמר הרוש — והכל „שריר וקיס. מהשעה התשיעית בבקר עד השעה השלישית בצהריים ימצא החמר בבית-החרשת, על האבנים; לומשים ומעבדים אותו, ככל אשר יהיה רוח האומן לעשות. ואחרי בן משיבים אותו לבית; מפקידים אותו ברשותי עד בקר, וכמוכן מחויב אני להשיג, כי החמר לא יקולפל ולא ישחת כל זמן שהוא בבית; תחת חסותי...“ וכן חוזר חלילה. משה זאבל-צקרי, סלוניס,

ארגו מכתבים.

מד"ם: אינו מוכשר לדפוס ולא נוכל לעשות לך טובה ולקוראים רעה. — „זו תורה“: הענין ראוי לדבר עכיו, אבל אינו מעובד היטב. — „לפני האבנים“: חרלנו להרפים שירים, מלבד אלה שר פיסטים מומחים, שיבואו לפעמים... — „אצנ"פ“: חרשות ומקרים הנוגעים ליהודים וכתובים בקצור נקבל בתורה. — „ריב"ש“: אין בהסטוריא נוסע בשם באסיאזום דיקאנא. הכונה כמאור עינים הוא בודאי על מאנללאן והשם היל הוא כפי הנראה משובש משם הנוסע באסקאדאנאמא, שהיה ניכ בזמן ההוא. — „אל"ד“: אתה שואל האם הטעמים הנתונים במכלתא על קנס ד' וה' שייכים מיד אחרי הנכח ומדוע אין הנגב משלם רק ככף? ולא התבוננת, כי מעמי המכלתא הם רק ער הגדלת הקנס בשור, אבל עקר ד' וה' מפורש בתורה שהוא ער המביחה ולא על הנגבה. למאמר ארוך ער אודות כיוון הזקן בעירך אין מקום. — וויינער: בכל רגשות הכבוד כהרב אי אפשר לפנות מקום רעיון חנינות. — „ציו"ס“: הספר ראינו, אין בו רק הדברים הנפוצים בספרנו הישנים. דברים נכבדים על זה כתב עורך. המצפה בהשקות כרכי ט' וי" — ל"ק ראד: עי"נ באדער לבוב זאננענאמסע זי.

אני מביע בזה את תודתי מקרב רכי לכך ידידי ומכירי, שברכני בזה לחתונתי. משה קאנארעק.

אנחנו מורי ביה"ם „שפה ברורה“ מגישים ברכות מז"ט לירדנו הסופר מר א. לבנס ארש לחתונתו ונודבים בתר לקה"ל. — יעקב פראסט, אברהם י. כביטנר, יעקב כביטנר.

מעמקי לבני אברך כמז"ט את ידידי וחביבי הסופר מר אברהם לבנס ארש מסטאניסלאו לחתונתו. ראובן פאהן.

מר שמעון לאמס מסאמבור הישנה מברך את ירדו הסופר מר אברהם לבנס ארש לחתונתו.

מר סיני אלכסנדרוביטש מברך כמז"ט את העסקן הצינוי מר משה קאנארעק לחתונתו, ונותן 60 הלד דקה"ל.

מר א. פינעלעס מברך את מר משה קאנארעק לחתונתו כמז"ט.

מר פרץ יאמפעל מברך את מר אברהם פרנס לארוסיו עם מרת פרימצייע פישטשעניק.

מעמס לבי אביע ברכת מז"ט לידידי מר משה הויזער לארוסיו עם מרת ליבא אייכמאן בת מר ישראל אייכמאן מגראדעק. פישל קלינגריב.

מעמק לבי אברך את ידידי מר משה הויזער לארוסיו עם אחותי מרת ליבא. צבי אייכמאן.

ברגשי אהבה ממעמקי לבי אני מברך את גיסי מר יצחק שווארץ מליסקא כמז"ט לחתונתו עם מרת פרידא בת מר משה קרעבס מפראחניק. פישל שווארץ.

ברגשי כבוד אביע ברכת מז"ט להרב הגביר חו"ב מר"ה יוסף תאומים בן הגאון אביד מויעלקיאטשע לכילת אחיו החרף מר יונה. צבי אבן.

מקרב לבי אברך את מר יעקב עקשטיין לארוסיו עם מרת לאה געלדצאחאלער ואתן חצי כתר לקה"ל.

יוסף וואלף.

SINA PELZ, KRAKAU
Gegründet 1873. Oesterreich.

איך ליעפערע ציאניסטען-אוהרען אנקער רעמאנמואר, גענויא רעגולירט, מיט מנג-רוד אבצייכען א 3.25 פל; ציאניסטען-קעמטע מיט בילד הערצלם פיינסטע אויפגיהרונג א 60 קר; ציאניסטען קראוואט-נאדעלן פיינסטע ארבייט א 15 קר; גראסטעס פאבריקס-לאגער פאן אוהרען, גאלד, זילבער עט כינא-זילבער, מוזיק-ווארען אונד אנדערע בעדארפס-ארטיקעל מיט שמויי-נענד בילליגען פרייזען. עקספארט נאך איבעראלל. אויף פערלאנגען שיקע איך אילוסטרירטע פריי-קוראנטע מיט צירקא 2000 אילוסטראציען חנם אין כסף.

גימנאזיום עברי.
צו יקציבו התלמידים לקח טוץ צונקרא, ט"ק ופוקקיס ציחד עם כל התלמידים, אשר ילמדו בגימנאזיות אשר להגוננסלה ויחונכו צדתנו ולאוונתנו הקדושה הנוקרה לנו. ובסוף הסנה יקצלו העודות, אשר ישו צברכן לכל דבר לתעודות הגוננסיות אשר למונסלה. למואלכלים כשרים צוזל ולהסגרה ונועולה ידאג הרצ ראש ציה"ק. גם פולכית ילמדו סס.

האלרסה: **Rabbiner Dr. M. JUNG, Ung. Brod (Mähren)**

טפילעפסי

לחלי-הנפילה ר"ל לשכך (קראמפף) ולמחלות עיניים אחרות יררשו ספר מיוחד לזה ויקבחו בחנם פראנקא ע"י

Privil. Schwanen-Apoteke
Frankfurt a. M.

נאד דעם בראנד אין דער שווייץ

פערקויפע איך איינע עכטע זילבער-אווהר אום 4.50 fl עבענזא איינע לאנגע זילבער-קעטשע אום 1.25 fl פר נאכנאחטע, זאלאנגע פאר-ראטה רייבט.

Josef Feil, Krakau, Grodgasse 60
Uhrmacher & Juwelier
אויף פערלאנגען זענדע פרייזקראנטע גראטיס & פראקא.

למדו עברית

מורה שפת עבר וספרותה הנני וכמשך שלשים שנות עבודתי קניתי לי נסיונות רבים ועשירים במקצוע זה, האבות החפצים בהשתלמות בניהם, יתנום על ידי ואמלא הפנים עצהו"מ נערים בעלי בשרון וכלו ללמוד אצלי גם דקדוק לשון ארמית, דקדוק לשון התלמוד, דברי ימי ישראל ועוד. גם אלמד מרחוק השפה ודקדוקה ע"י מכתבים. עפ"י מתודה קלה וחדשה.

משה יוסף הלמן

M. J. Heilmann, Podgórze,
Józefinska 24.

Markus Horner

Krakau, Jozefsg. 3.

גראססהאנדלער פאן בוטשער, ברינדוע עט שווייצער שאפקעזע

בין דער ערשטער דער זייט 10 יאהרען היער דאס קאקוסנספעטט איינע-פיהרט האבע, בין מיט ריענע ארשוקעל קאנקורענצען געגען אלע פאבריקען, פערזעהן בהבשר נאזי זמנני גם על הג חפסח, פערקויפע פאן 5 ק"ג איינפערט פראכערט נור איינמאל אונד איבערצייגט אייך פאן מיינעם רעזעלען געשעפט אונד ווערדעט איהר דאן זיכער נור צו מיר דאס פערטרויען האבען

בעקאנטמאכונג

איך מאכע היערמיט בעקאנט, דאס הערר Nathan Wolf in Stryi דער איינציגע פערטערטער מינער זייט 32 יאהרען בע-שמעהענדע או, בעפארצונמע זעלבווארען-פאבריק איזט. איך האב דעמזעלבען דען אללייניגען פערקויף מינער זעלבווארען אין סטריא איבערגעבען. ווער מיט זיינעם מאגען פארזיכטיג אומגעהט אונד רעפלעק-טירט אויף מיינע ווארע, קאנן דיעזעלבע נור ביי העררן נתן וואלף בעקאנטען. ער בעקאמטט פאן מיר צוויימאל טעגליך פרישע קרענוורשמעל. ביטשע דאהער איהן צאהלרייך צו בעזוכען.

Hirsch Gronner's Sohn
(B. Gronner) Krakau.

Wyd.: Naftali Hof.
S. M. Lazer.

Odpowiedzialny Redaktor: S. M. Lazer.
Drukiem S. L. Deuschera w Podgórzu.

אהנע האנדורעניץ.

מאכע היערמיט בעקאנט, דאסס איך מיר איינע

נייע כשרה זעלבווארען-פאבריק

איינגעריכטעט האבע, מיטעלסט דאמפפבעמרייכע, מיט דער נייעסט מאדערנסטען מאשינען, ערצייגע וואונדער-שעהנע פרימא סאלאמי, וועראנעזער, ברוסט, שינקען & קרענוורשמעל אויזן, פערזעהען מיט הבשר של הביר"צ דפה ומכמה גאוני זמנני, מיט שטוינענה, נאכשמע הענדען בילליגען פרייזען. אויף וואונש ווערדען בייא דער ערשטען בעשמעלונג אויך הבשר בינעפאקט.

פרייזע אב פשעמישל געגען נאכנאחטע, בייא אכנאחטע פאן מינדעסטענס 5 קילא.

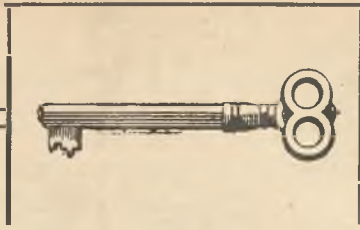
K. H.	פאבריק	K. H.	פאבריק
2 80	בראטען אדער ראסבעקף	1 80	פאלנישע וואורסט
	פשעמישלער וועסט	2 —	פשעמישלער
2 70	פאללער	2 40	סאלאמי I פיינט
3 20	גאנו וואורסט	2 40	סאלאמי II אונגארישע
2 40	פאפריקא שפיק		קראקויער גראב געהאקטע
3 60	זונגען געזעלכט ראה	2 40	שינקען פאלאמי
4 —	זונגען פערטיגע	2 60	שפיק וואורסט
2 —	לעבער וואורסט	2 50	ווינער וועראנעזער
7 —	רויך וויורשמעל	2 40	פאריזער וועראנעזער
11 —	ראאבער וויורשמעל	2 20	האוואנע וואורסטע
7 —	קרענוואל	2 80	זונגען וואורסט
15 —	פראנקפורטער	2 40	ברוסט ראה געזעלכט
16 —	סטרזלאר	2 40	ברוסט פערטיג
18 —	רעברעזיער	2 80	געוויקלעטע פלייש (שינקען געזעלכט)
9 —	טארנאפאלער		

פערקאונג בייא פאסטענדונגען 12 העללער, בייא באהענדונגען 24 העללער. בייא גרעסערען באהענדונגען פראנקא באהן עט אויך פראצענטע געוועהרט.

Hirsch Steiner, ul. Jagiellońska 7, Przemyśl.

Schicht-Seife

„Hirsch“ Marke: „Schlüssel“

Beste, ausgiebigste und deshalb billigste Seife.

Frei von allen schädlichen Beimengungen.

Überall zu haben!

Beim Einkauf achte man besonders darauf, dass jedes Stück Seife den Namen „Schicht“ und eine der obigen Schutzmarken trägt.

קאנצערט-גראממאפאן אונד פאנאגראה.

רעיוגע אויסוואהל פאן יודישען אונד העבראישען פלאטשען אונד וואלצען נור אין אונטערזיינעטעם ספעציאלהויז צו בעזעהען. עכטער קאנצערט-גראמ-מאפאן, מיט 5 פלאטשען גראמטיס, נור 40 fl. פאריזגליכער פאנאגראה, מיט 5 וואלצען גראמטיס, נור 8.90 fl. פרייזקראנטע גראמטיס אונד פראנקא, ערשטעם ספעציאלהויז פאן עכטען גראמט-פאנען אונד פאנאגראפען ען גראם עט ען דעטאיל.

Josef Wechsler, Krakau und Warschau.
(in Krakau: Grodgasse 71).

ניי איינגעריכטעטע קראסויער

כשרה דאמפפזעלבווארען-פאבריק

מיט דער בעסטען מאדערנסטען מאשינע, ערצייגט שענע, פרימא סאלאמי, וועראנעזער, ברוסט, שינקען, קרענוורשמעל א. ו. ו. פערזעהען מיט הבשר של הרב הגאון דפה שליט"א, עמפפעהלמט צו בילדיגסטען פרייזען. אויף פערלאנגען ווירד פרייזקראנטע עט הבשר איינגעשיקט.

מנחם מענדל גראזער.

Emanuel Glaser, Dampfselchwarenfabrik

KRAKAU, Bozego-Ciala 8.

למוזכרת נצח

מאספת הרבנים, שהיה פה קראקא בקיץ הרס"ג, נמצאים ה"י להמכר בזול גדול המונה גדולות וגם קטנות, היינו:

המונה גדולה בגדלה וברחבה 48/64 cm. א 50 העללער.

המונה קטנה כמו אנויכטסקארטע א 4 העל. והקונה מהן לכה"פ בעד סך 8 בתרים אהן לו 20 ראכאטט.

המונה לדונמא — מוסטערזענדונג — לא ישולה רק נגר מעות קדימה.

Dawid Heidenfeld

Kraków, Ulica Bozego Ciala 1.

PAPRIKA UNG.

Szegediner I-a Rosenpaprika süsss, garantiert echt, anerkannt vorzügliche Qualität. Eigene Fächsung per Kg. um 5 Kronen. Versand unter Nachnahme von 1 Kg. aufw. franko. Garantie Zurücknahme der Nichtkonvenierenden. Landesproducten Versandt-Geschäft --

Haupt A. Rudolf. Budapest, VII., Ovodag 22. &

ערשטע זעלבווארען

כשר דאמפף זעלבווארען פאבריק

פאסט עט קאמפ.

לעמבער. יאזעף פאסטע נומער 10.

קארל-לודוויגשטר. 41. הויפטפיליאלען אין לעמבערג באימוף 18 באזשניצא 20

איינציג ראשטעהענדע כשרה זעלבווארען פאבריק, וועלכע אנטער ארשוכט אונד מיט הכשר מהרב הגאון הגדול רשכבה"י מוהר"ד יצחק שמעלקעס ראב"ד מקיץ לבוב שפערט. ערצייגט ריא שענסטע סאלאמי עט פערשיע דענע זעלבווארען צו ביליגען פרייזען.

Saul Rafael Landau

Juwelier

KRAKAU Stradom 13.

עמפפעהלמט זיין רייכהאלטיגעס לאנער פאן עכטען שווייצער גאלד אונד זילבער אוהרען, גאלד קעמטען, גאלד אונד זילבער עט זיבעלען ווארען. צו דען ביליגסטען פרייזען, רעזעלסטע בעדיענונג.

איינע הערצענסזאכע!

פערלאנגט אין אללען פראפיקען נור

ח. ל. שפיטיץ

ציגארעטטענדילוען אויס קראקוי.

איינע גראסע אנצאהל יודישע ארבייטער פֿינדען דא איהר בראט, וואבי די קווא-לימאט, זאווי די אויספיהרונג קיינעם-וועגס אנדערען נאכשמעהען. זוכט דאך ניכט בלאס דעם פאראורטיילם ווענען יוסט פֿרעמדע אדער אויסלאנדישע פאבריקאטע, וועלכע ביי דערזעלבען קוואלימאט טייערער קאסטען.

Aron Geller

Baumwolle-Garn-Fabrik

Bohorodczany (Galizien)

ליעפערט צו ביליגסטען פרייזע זעהל פיינע אונד ווייכע

בוימוואלגארנע

פערשיעדענע סארטען, וועלכע בעזאנדערס פֿיר שטרקמאשינען זעהר געאייגעט זינד. ביטשע אום פראבעכעשמעללונג.